

Södertörns nyckeltal 2010

Grundskolan

**Botkyrka
Haninge
Huddinge
Nynäshamn
Salem
Södertälje
Tyresö**

Innehållsförteckning

SÖDERTÖRNS NYCKELTAL 2011	0
GRUNDSKOLANINNEHÅLLSFÖRTECKNING	0
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	1
1. Grundskolans nyckeltal – sammanfattning	2
2. Inledning	5
3. Metod	6
4. Resultat	7
4.1. Nationella prov i år 5	7
Sammanfattning av resultaten för eleverna i Södertörnskommunerna	7
Ämnesprovet i matematik för årskurs 5 vårterminen 2010	9
Ämnesprovet i svenska för årskurs 5 vårterminen 2010.....	10
4.2. Betyg i år 9.....	12
4.2.1. Elevernas behörighet till gymnasieskolan	12
<i>Skillnad mellan skolorna i kommunerna</i>	12
4.2.2. Elever som uppnått målen i alla ämnen	13
<i>Skillnad mellan skolorna i kommunerna</i>	14
4.2.3. Genomsnittligt meritvärde	15
<i>Skillnad mellan skolorna i kommunerna</i>	16
4.3 Förväntade och faktiska meritvärden.....	17
4.4. Elevernas meritvärde och fristående skolor.....	18
4.5. Skillnad mellan nationella prov och slutbetyg.....	19
4.6 Sammanfattande diskussion om betygsresultat	21
5. Ekonomiska förutsättningar	22
6. Strukturella faktorer	25
6.1. Föräldrarnas utbildningsnivå - elevernas meritvärden.....	25
6.2 Elever med utländsk bakgrund.....	26
6.3 Kön.....	28
<i>Behörighet flickor och pojkar</i>	28
<i>Andel som når målen i alla ämnen – flickor och pojkar</i>	29
<i>Meritvärde - flickor och pojkar</i>	30
6.4 Lärartäthet och lärarbehörighet.....	31
7. Skolklimatets inverkan, en återblick	33
Antal elever i genomsnitt respektive år (2).....	34
Andel behöriga elever - pojkar och flickor - i kommunala skolor läsåret 2009/2010 (procent) (4.1)	34
Genomsnittligt meritvärde i kommunala skolor för alla elever samt för pojkar och flickor läsåret 2009/2010 (4.3).....	34
Kostnad per elev (5).....	35
Lärartäthet åren 2008 till 2010 (antal lärare/100 elever) (6.4).....	35

1. Grundskolans nyckeltal – sammanfattning

Nyckeltalsrapporten är en jämförelse av resultaten i sju kommuner på Södertörn. Ett av kommunernas viktigaste uppdrag inom skolan är att se till att alla barn ges möjlighet att lyckas i sina studier, oavsett var i kommunen de bor eller i vilken skola de valt att gå i. Denna rapport vill säga något om hur väl eller illa kommunerna har lyckats med det uppdraget.

Det är större skillnader inom kommunerna, än mellan dem, och vid en närmare granskning visar det sig att resultaten till stor del påverkas av mellanmännsliga kvaliteter. Det pedagogiska mötet går inte att beskriva med siffror. Vissa resultatskillnader har ett samband med elevernas sociala bakgrund. Men oavsett bakgrunden kan skolan göra skillnad, eftersom vi kan se goda resultat på skolor som är belägna i socioekonomiskt svaga områden med många nyanlända immigrantelever, liksom vi ser resultat som inte stämmer med könsmönstret. Något är det som gör att dessa skolor lyckas, men det ges ingen enkel förklaring eller recept. Dock visar såväl forskning som erfarenhet att följande faktorer har betydelse för att en skola ska nå framgång:

- Systematiskt kvalitetsarbete där tydliga mål kombineras med uppföljning och utvärdering
- Tydligt pedagogiskt ledarskap i en tydlig organisation
- Pedagoger med höga förväntningar
- Fokus på kunskaper och lärande
- Genomtänkt arbete med elever i behov av särskilt stöd

Dessa kända framgångsfaktorer ger oss väsentlig kunskap när vi ska vässa vårt kvalitetsarbete, stöda det pedagogiska ledarskapet och säkerställa att alla elever får det stöd de behöver. På riksplanet ser vi, med ledning av resultaten i Skolverkets forskningsöversikt (Vad påverkar resultaten i svensk skola? 2009), att decentralisering, segregation, differentiering och individualisering är förändringar som på bidragit till bristande likvärdighet och låga resultat. Något att ha i åtanke när vi inom kommunerna styr resurserna dit de bäst behövs och organiserar lärmiljöer som alla verkligen har tillgång till, oavsett sin bakgrund.

Behörighet till gymnasieskolan

Ett rimligt krav att ställa på en kommun är att eleverna som går ut år 9 ska vara behöriga till gymnasiets nationella program. Det innebar det aktuella året att de skulle ha minst betyget godkänt i svenska eller svenska som andraspråk, matematik och engelska. Jämfört med 2009 års resultat har andelen elever med behörighet höjts i Botkyrka, Nynäshamn och Salem, men sänkts i Haninge, Huddinge, Södertälje och Tyresö liksom i riket (se diagram på sidan 12). Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nynäshamn och Salem visar en ojämn bild från år till år, medan trenden i Södertälje och i viss mån Tyresö är nedåtgående. Den enda av Södertörns kommuner som stadigt legat över riket i tre år är Tyresö.

Störst skillnader mellan skolorna visar Huddinge, Södertälje, Haninge och Botkyrka där det skiljer över 40 procentenheter mellan de skolor som har högst respektive lägst andel elever med gymnasiebehörighet. Där skillnaderna är stora förklaras det vanligtvis med att någon eller några skolor ligger markant under de övriga.

Meritvärde

Meritvärdet har ökat tre år i rad i Huddinge och Botkyrka, medan förhållandet är det motsatta i Haninge och Södertälje (se diagram på sidan 16). I övriga kommuner samt i riket har värdena gått upp och ned de senaste åren. Den kommun som visar de största svängningarna mellan åren är Salem, eftersom det är en liten kommun där enskilda prestationer kan slå igenom på genomsnittet.

Skillnaderna i meritvärde inklusive eller exklusive de fristående skolornas resultat är överlag små i Södertörnskommunerna. De kommuner där de fristående skolornas resultat påverkar meritvärdet mest är Södertälje och Botkyrka, där de privata alternativen har attraherat föräldrar med en högre utbildningsnivå än den genomsnittliga i området. I Södertälje har skillnaden i meritvärde ökat mellan skolformerna under de senaste åren.

Ekonomiska förutsättningar

Totalkostnaden per elev ökade jämfört med 2009 i Botkyrka, Nynäshamn, Salem och Tyresö, medan den ökade i Huddinge och Södertälje. Antalet elever i Södertörnskommunerna minskar samtidigt i alla kommuner utom i Huddinge. Vi har sett liknande kostnadsökningar i flertalet kommuner åren dessförinnan. Nyckeltalsrapporten har tidigare väckt frågan om kostnadsökningen bottnar i en medveten satsning i kommunerna, eller om den visar på svårigheten i att anpassa organisationen nedåt när elevantalet sjunker men övriga behov kvarstår. Att kostnaden har börjat minska i tre av kommunerna år 2010 skulle kunna vara ett tecken på att kommunerna funnit metoder att anpassa kostnaderna efter elevantalet.

Kostnaden för undervisning skiljer sig mellan kommunerna (se diagram på sidan 23). Mellan den kommun som har den högsta kostnaden per elev för undervisning (Hanninge) och den som har den lägsta kostnaden (Nynäshamn) skiljer det drygt 15 000 kronor. På en skola med 500 elever blir det en skillnad på cirka 7.5 miljoner kronor, vilket kan räknas om till 15-20 pedagogtjänster på skolan. Även kostnaderna för lokaler och övrigt visar variationer mellan kommunerna. Nynäshamn har äldre skolor, vilket ger en lägre lokalkostnad. Men när kostnaderna jämförs bör man hålla i minnet att redovisnings- och beräkningsgrunder kan skilja sig åt kommunerna emellan. Några samband mellan kostnaderna per elev och skolresultaten på kommunnivå har vi inte funnit.

Strukturella förutsättningar

Viktiga faktorer som statistiskt sett påverkar och kan förklara en stor del av resultaten är barnens bakgrund, föräldrarnas utbildningsnivå och barnens kön. En särskilt viktig påverkansfaktor för barnets möjlighet att lyckas i skolan är föräldrarnas utbildning.

I Tyresö har föräldrarna ungefär samma utbildningsnivå som i riket i övrigt. Huddinge och Salem ligger strax under rikets nivå. I Botkyrka har föräldrarna den lägsta utbildningsnivån. Samvariationen mellan genomsnittligt meritvärde och föräldrars utbildningsnivå är tydlig när man ser på Södertörnskommunerna som helhet.

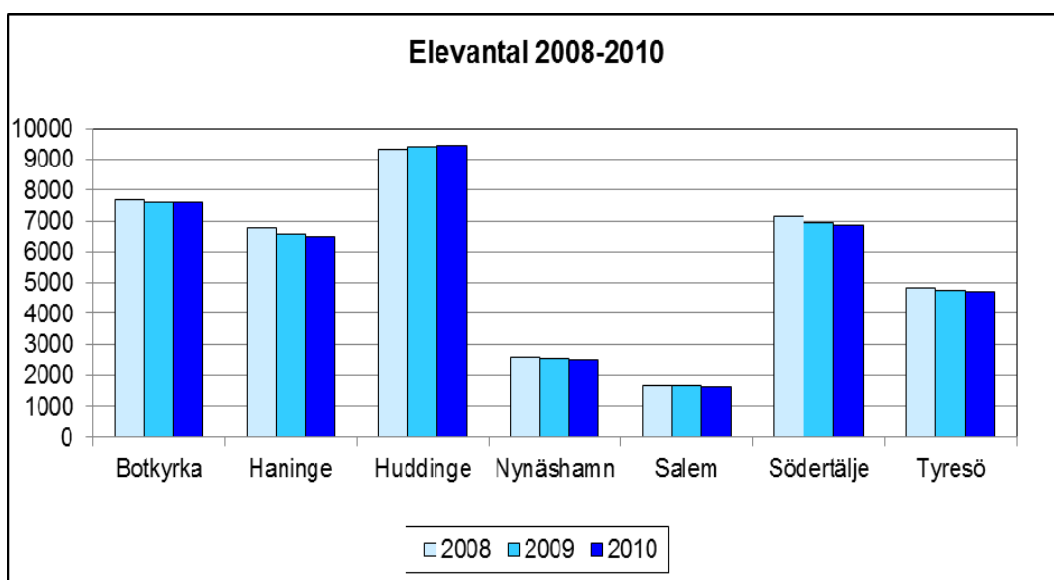
Tiden i Sverige är av stor betydelse för hur goda kunskaper i svenska en individ hinner skaffa sig. Av den orsaken är det logiskt att se en hög andel elever födda utomlands som förklaring till låga meritvärden. Men fullt så enkelt är inte sambandet. Flera andra faktorer spelar in, till exempel som tidigare nämnts föräldrarnas utbildning, liksom vid vilken ålder barnet kommit till Sverige och vilken skolbakgrund hen har med sig från hemlandet. Barn som kommit före sex års ålder blir behöriga till gymnasiet i samma utsträckning som barn som är födda i Sverige. Sämst förutsättningar har barn som anländer till Sverige efter årskurs 6, i synnerhet om de är pojkar.

I fem av Södertörnskommunerna var andelen gymnasiebehöriga flickor större än andelen behöriga pojkar. I Huddinge och Tyresö var pojkarnas resultat bättre än flickornas. Störst skillnad till flickornas fördel visar Haninge. Könsskillnaderna varierar mycket över tid inom varje kommun, och överlag är inte skillnaden särskilt stor när det gäller gymnasiebehörigheten; det skiljer endast ett par procentenheter. Men skillnaden blir desto större när man ser på andelen som har betyg i alla ämnen eller på meritvärdet. I Södertörnskommunerna skiljer sig flickor och pojkar åt med mellan en och tio procentenheter för betyg i alla ämnen, och med mellan 14 och 23 meritpoäng.

2. Inledning

Södertörnskommunerna Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nynäshamn, Salem, Södertälje och Tyresö tar årligen fram nyckeltal för grundskolan. Tidigare år deltog även Nykvarn. Nyckeltalen jämförs kommunerna emellan med ambitionen är att hitta samband mellan olika variabler och se variationer över tid. Kommunerna är sinsemellan olika beträffande storlek och kommuntyp. Botkyrka, Haninge, Huddinge, Salem och Tyresö klassificeras i SCB:s statistik som förortskommuner. Södertälje räknas som en större stad, och Nynäshamn som pendlingskommun. Skolkommunens storlek har betydelse vid redovisningen av nyckeltal, i synnerhet när värden anges i procent. I en liten kommun kan en procent betyda en elev, och i en stor kommun kanske tio stycken.

Diagrammet nedan visar elevantalet i varje kommun under åren 2008-2010. Antalet elever har minskat i alla kommuner utom i Huddinge och Botkyrka. I Botkyrka ligger elevantalet kvar på samma nivå mellan 2009 och 2010, och i Huddinge har det skett en svag ökning de senaste åren.

Nyckeltalsgruppens arbete

Arbetsgruppen har förändrats med flera personer under året, och nu består kontaktpersonerna av Anita Elenius och Lena Henlöv i Södertälje, Jonas Beilert i Haninge, Carina Olsson i Huddinge, Jörgen Lundqvist i Salem, Sandra Fritz i Tyresö och Kjell-Åke Ellström i Nynäshamn, samt för Botkyrka Helena Duroj och Anders Magnusson. Annette Hedlin i Botkyrka har varit ordförande.

Vi har inte samlats till möten detta år, utan låtit en extern resurs, Susanna Evert, samla in statistiken och bearbeta rapporten. Tidigare har vi dragit slutsatsen att de faktorer som kännetecknar framgångsrika skolor är mycket svåra att ringa in på basis av nyckeltal, så att ett interkommunalt samarbete sannolikt skulle vinna på att föra diskussioner om respektive kommuns system för kvalitetsutveckling.

3. Metod

Följande arbetsgång har använts i nyckeltalsarbetet

- Framtagande av nyckeltal
- Jämförelse av nyckeltal mellan kommuner och över tid
- Test av samvariation mellan olika nyckeltal
- Diskussion om andra förklaringsfaktorer; strukturella och mänskliga

Nyckeltal som arbetsgruppen har redovisat och diskuterat:

Resultat	Resultat på ämnesprov år 5 (4.1.) Behörighet till gymnasieskolan (4.2.1) Skillnad i behörighet mellan skolorna (4.2.1) Elever som uppnått mål i alla ämnen (4.2.2.) Skillnad i måluppfyllelse mellan skolorna (4.2.2) Genomsnittligt meritvärde (4.2.3) Skillnad i meritvärde mellan skolorna (4.2.3.) Förväntade och faktiska meritvärden (4.3) Elevernas meritvärde och fristående skolor (4.4) Skillnad mellan nationella prov och slutbetyg (4.5)
Ekonomiska förutsättningar	Kostnad och lokalyta per elev (5)
Strukturella faktorer	Föräldrars utbildningsnivå – elevers meritvärden (6.1) Utländsk bakgrund (6.2) Kön (6.3) Lärartäthet och lärarbehörighet (6.4)

Nyckeltalen har huvudsakligen hämtats från SIRIS och från Skolverkets jämförelsedatabas. De bygger på uppgifter som kommunerna har lämnat till Statistiska Centralbyrån (SCB) i samband med räkenskapssammandraget, statistik per 15 oktober om elever och personal samt statistiken över nationella provresultat och slutbetyg.

4. Resultat

4.1. Nationella prov i år 5

Varje år sedan 1996 genomför eleverna i årskurs 5 ämnesprov i engelska, matematik och svenska/svenska som andraspråk. Från och med 2009 är ämnesproven i årskurs 5 obligatoriska att genomföra. Sedan några år tillbaka har urvalsinsamlingar av resultat på nationell nivå genomförts. Våren 2010 genomfördes för andra gången en insamling av alla delprovsresultat för alla elever i riket. Insamlingen gjordes av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Skolverket. Sammanlagt efterfrågades uppgifter från 13 delprov, där registreringsalternativen var; nått kravnivån för delprovet, ej nått kravnivån för delprovet och eleven har ej gjort delprovet

Resultatet från ämnesproven är en av flera indikationer på måluppfyllelse i de aktuella ämnena. Proven prövar inte samtliga mål som finns för årskursen.

Redovisning av resultat i rapporten

Det resultat som SCB redovisar utifrån den gjorda totalinsamlingen visar resultat uppdelat per delprov för respektive ämne, vilket därför även utgör grunden för resultatredovisningen i denna rapport. I denna del av rapporten utgörs resultat från elever i *Riket* av resultat från elever i *kommunala* skolor i riket. Alla resultat är hämtade från Skolverkets databas *Siris*.

Sammanfattning av resultaten för eleverna i Södertörnskommunerna

I tabellen nedan redovisas en grov bild över respektive kommuns resultat i förhållande till resultatet för elever i rikets kommunala skolor. Grön markering visar att eleverna når en högre måluppfyllelse jämfört med eleverna i riket och röd markering visar att eleverna når en lägre måluppfyllelse än eleverna i riket. Gul markering visar att eleverna på vissa delprov presterar bättre i förhållande till riket och på andra delprov gäller det motsatta förhållandet. Vita fält betyder att resultat saknas, vilket beror på att resultat för färre än 10 elever har registrerats.

	Engelska	Matematik	Svenska	Svenska som andraspråk
Botkyrka				
Haninge				
Huddinge				
Nykvarn				
Nynäshamn				
Salem				
Södertälje				
Tyresö				

Stora skillnader

Det förekommer skillnader i måluppfyllelse mellan ämnesprovens olika delprov. Skillnaderna är betydligt mindre jämfört med 2009. Störst skillnader finns inom ämnesproven i engelska och svenska.

Ämnesprovet i engelska för årskurs 5 vårterminen 2010

Ämnesprovet i engelska bygger på kursplanens kommunikativa och funktionella språksyn.

Ämnesprovet bestod av fyra delprov:

- samtala/tala
- lyssna/förstå (skriva)
- läsa/förstå (skriva)
- skriva

Resultat för Södertörnskommunerna på delproven som ingår i ämnesprovet i engelska

Tabellen redovisar andel elever som uppnådde kravnivån på respektive delprov i respektive Södertörnskommun. Alla elever i årskurs fem ingår i urvalet, det vill säga även de som inte har genomfört ämnesprovet. Grön markering visar att andelen elever är lika med eller överstiger rikets andel och röd markering visar det motsatta.

	Samtala/tala	Lyssna/förstå (skriva)	Läsa/förstå (skriva)	Skriva
Riket	87,6	84,5	88,1	88,9
Botkyrka	82,8	79,2	63	83,5
Haninge	87,3	84,1	89,7	86,2
Huddinge	85,9	87,7	89,6	90,8
Nykvarn	86,1	82,4	85,2	84,3
Nynäshamn	86,8	83,2	86,4	88,4
Salem	85,7	88,6	89	87,6
Södertälje	85,3	79,1	84,5	84,2
Tyresö	92,7	84,4	92,7	90,4

Resultaten i tabellen ovan visar att i två av Södertörnskommunerna nådde en större andel av eleverna kravnivåerna för de fyra delproven, jämfört med andelen elever i riket, och i fem kommuner, Botkyrka, Haninge, Nykvarn, Nynäshamn och Södertälje, uppnår en lägre andel av eleverna kravnivån på respektive delprov jämfört med riksgenomsnittet.

I alla Södertörnskommunerna utom i Salem och Södertälje har flickor nått kravnivån på de fyra delproven i högre utsträckning än pojkar. I Salem och Södertälje är förhållandet det motsatta.

Skillnader mellan Södertörnskommunerna

	Samtala/tala	Lyssna/förstå (skriva)	Läsa/förstå (skriva)	Skriva
Högsta måluppf.	92,7	88,6	92,7	90,8
Lägsta måluppf.	82,8	79,1	63,0	83,5
Diff. H-L	9,9	9,5	29,7	7,3

Tabellen ovan redovisar att det är minst skillnad mellan elevernas måluppfyllelse i Södertörnskommunerna när det gäller delprovet *Skriva*. Differensen mellan högsta och lägsta måluppfyllelse är ungefär lika stor för tre av de fyra delproven. För delprovet *Läsa/förstå (skriva)* är differensen avsevärt mycket större till följd av den låga andel elever som uppnått kravnivån i Botkyrka kommun (63,0 %).

Ämnesprovet i matematik för årskurs 5 vårterminen 2010

Ämnesprovet i matematik bestod av fyra obligatoriska delprov:

- Skattletarna (miniräknare, räknesätten)
- Rummet (längd, area, skala)
- En dag (tid, statistik)
- Räkna på olika sätt (räknemetoder)

I provet ingick även en frivillig del, vilken var gemensam med ett av delproven i svenskan/svenska som andraspråk

Resultat för Södertörnskommunerna på delproven som ingår i ämnesprovet i matematik

Tabellen redovisar andel elever som uppnådde kravnivån på respektive delprov i respektive Södertörnskommun. I urvalet ingår även de elever som inte har genomfört provet. Grön markering visar att andelen elever är lika med eller överstiger rikets andel och röd markering visar det motsatta.

	Miniräknare, räknesätten	Längd, area, skala	Tid, statistik	Räknemetoder
Riket	92,0	84,2	91,2	86,0
Botkyrka	86,0	77,7	86,0	81,1
Haninge	91,8	86,2	91,0	87,1
Huddinge	90,3	86,5	92,1	87,0
Nykvarn	85,2	75,9	87,0	85,2
Nynäshamn	94,0	82,4	91,6	84,8
Salem	91,0	85,7	93,8	82,4
Södertälje	88,9	81,9	86,7	81,4
Tyresö	94,0	90,0	94,4	89,5

Resultatbilden för 2010 års delprov i matematik är mera splittrad än motsvarande bild för 2009. 2009 nådde hälften av Södertörnskommunerna högre måluppfyllelse än eleverna i riket. Om vi studerar resultatet för alla delprov i matematik 2010, ser vi att det bara är eleverna i Tyresö kommun som når högre måluppfyllelse än eleverna i riket på alla fyra delproven.

I alla Södertörnskommunerna utom i Nynäshamn, Salem och Södertälje har flickor nått kravnivån på de fyra delproven i högre utsträckning än pojkar. I Salem och Södertälje är förhållandet det motsatta. I Nynäshamn klarar pojkarna två av delproven bättre än flickorna och på två av delproven är skillnaderna små mellan de två könen

Skillnader mellan Södertörnskommunerna

	Miniräknare, räknesätten	Längd, area, skala	Tid, statistik	Räknemetoder
Högsta måluppf.	94,0	90,0	94,4	89,5
Lägsta måluppf.	85,2	75,9	86,0	81,1
Diff. H-L	8,8	14,1	8,4	8,4

Tabellen ovan redovisar att det är små skillnader mellan elevernas måluppfyllelse i Södertörnskommunerna mellan de olika delproven i matematik. Störst skillnad mellan kommunerna är det i delprovet *Längd, area, skala*.

Ämnesprovet i svenska för årskurs 5 vårterminen 2010

Ämnesprovet i svenska/svenska som andraspråk bestod av fem delprov:

- Läsa, förstå litterär text
- Läsa, förstå sakprosa
- Skrivuppgift, berättande
- Skrivuppgift, förklarande
- Läsa, samtala

Proven i svenska och svenska som andraspråk är desamma, men ämnena har olika kursplaner och delvis olika mål, vilket betyder att bedömning ska ske utifrån olika grunder.

Resultat för Södertörnskommunerna på delproven som ingår i ämnesprovet i svenska

Tabellen redovisar andel elever som uppnådde kravnivån på respektive delprov i respektive Södertörnskommun. I urvalet ingår även de elever som inte har genomfört ämnesprovet. Grön markering visar att andelen elever är lika med eller överstiger rikets andel och röd markering visar det motsatta.

	Läsa, förstå litterär text	Läsa, förstå sakprosa	Skrivuppg. berättande	Skrivuppg. förklarande	Läsa, samtala
Riket	88,5	92,8	88,4	88,3	89,9
Botkyrka	85,7	91,0	87,7	89,1	92,8
Haninge	85,1	89,3	84,3	85,0	77,4
Huddinge	89,5	94,2	87,6	88,4	92,2
Nykvarn	81,5	87,0	88,9	84,3	95,4
Nynäshamn	84,3	92,1	88,4	89,7	93,4
Salem	92,0	93,6	91,0	88,3	67,6
Södertälje	89,8	94,0	90,9	90,4	96,6
Tyresö	93,2	94,8	90,5	90,7	93,6

Liksom rikets elever når flickorna i Södertörnskommunerna högre måluppfyllelse än pojkarna. I Salem är resultatet mera jämnt mellan könen, då flickorna når högre måluppfyllelse än pojkarna på vissa delprov med det omvända förhållandet för andra delprov i svenska.

Skillnader mellan Södertörnskommunerna

	Läsa, förstå litterär text	Läsa, förstå sakprosa	Skrivuppg. berättande	Skrivuppg. förklarande	Läsa, samtala
Högsta måluppf.	93,2	94,8	91,0	90,7	96,6
Lägsta måluppf.	81,5	87,0	84,3	84,3	67,6
Diff. H-L	11,7	7,8	6,7	6,4	29

Tabellen ovan redovisar att det är störst skillnad mellan elevernas måluppfyllelse i Södertörnskommunerna när det gäller delprovet *Läsa, samtala*.

Resultat för Södertörnskommunerna på delproven som ingår i ämnesprovet i Svenska som andraspråk

Tabellen redovisar andel elever som uppnådde kravnivån på respektive delprov i respektive Södertörnskommun. I urvalet ingår även de elever som inte genomfört ämnesprovet. Grön markering visar att andelen elever är lika med eller överstiger rikets andel och röd markering visar det motsatta.

	Antal elever	Läsa, förstå litterär text	Läsa, förstå sakprosa	Skrivuppg. berättande	Skrivuppg. förklarande	Läsa, samtala
Riket	7271	59,6	70,9	68,9	68,3	74,1
Botkyrka	288	53,5	60,4	59,7	60,8	77,1
Haninge	-	--	--	--	--	--
Huddinge	142	66,9	77,5	75,4	78,9	79,6
Nykvarn	-	--	--	--	--	--
Nynäshamn	-	--	--	--	--	--
Salem	22	63,6	77,3	68,2	63,6	77,3
Södertälje	276	64,1	72,5	73,2	71,4	79,7
Tyresö	15	--	--	--	--	--

Tabellen ovan redovisar uppnådd måluppfyllelse för de elever som bedöms utifrån kursplanen för svenska som andraspråk. Andelen elever som når kravnivån på de olika delproven i riket ligger mellan 59.6 procent och 74.1 procent. Måluppfyllelsen var högst på "Läsa, samtala" medan den var lägst på delprovet "Läsa och förstå litterär text".

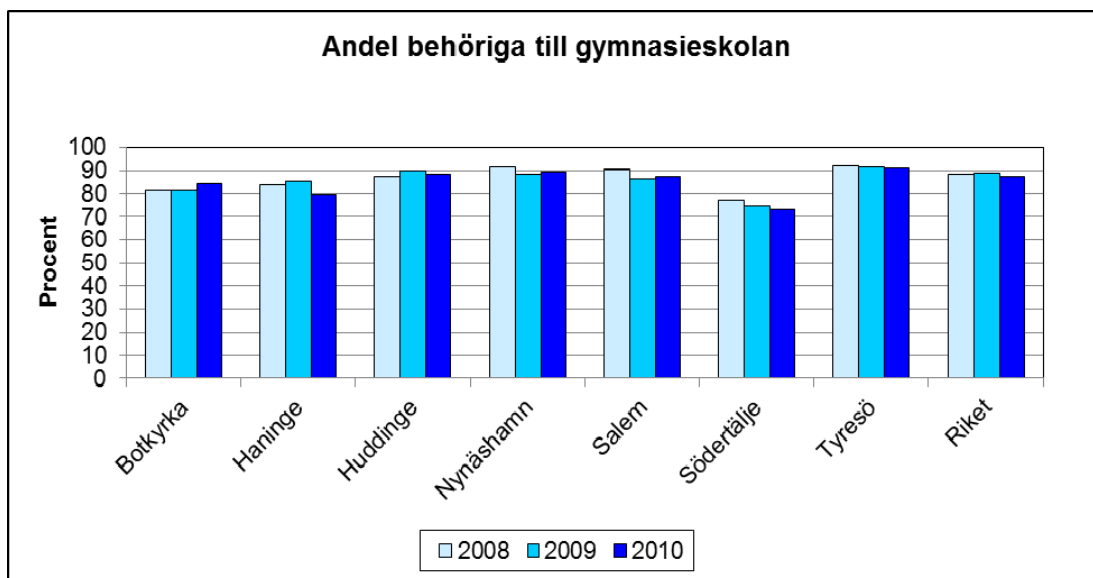
Från Södertörnskommunerna finns redovisade resultat från endast fyra kommuner: Botkyrka, Huddinge, Salem och Södertälje. I Huddinge och Salem når en större andel elever kravnivån på de olika delproven än i riket, och i Botkyrka och Södertälje är andelen som når kravnivån lägre, allra lägst i Botkyrka. En naturlig fråga att ställa är varför eleverna i Huddinge lyckas bättre. Vi vet inte om de får en bättre undervisning, men vi vet att olika strukturella förutsättningar som föräldrars utbildningsnivå, tidigare skolgång och så vidare (se 6.2) har inverkan på resultaten. Vi vet även att bedömarkompetensen, kanske särskilt när det gäller svenska som andraspråk, är mycket ojämn, vilket skulle kunna påverka utfallet.

En annan faktor som ska beaktas är att det finns många elever som är berättigade till och borde få undervisning i svenska som andraspråk men som inte får det. I grundskoleförordningen slås fast att det är rektor som beslutar om en elev ska läsa svenska som andraspråk. I praktiken får dock ofta föräldrar och elever välja detta. Brist på utbildade lärare i svenska som andraspråk är ett annat skäl till att eleverna istället läser svenskämnet. I samtliga kommuner utom Botkyrka, Huddinge och Södertälje finns resultat på ämnesprovet rapporterade för inga eller endast en handfull elever. Om ett stort antal elever bedöms på felaktiga grunder påverkas resultaten på ämnesproven både i svenska och i svenska som andraspråk.

4.2. Betyg i år 9

4.2.1. Elevernas behörighet till gymnasieskolan

För att en elev ska vara behörig till gymnasieskolans nationella program krävdes det aktuella året att eleven hade lägst betyget godkänt i svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik. Från och med hösten 2011 ändras antagningsgrunden. Andelen i tabellen nedan beräknas på de elever som har fått eller skulle ha fått betyg enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet, således ingår även elever som lämnat år 9 utan slutbetyg.

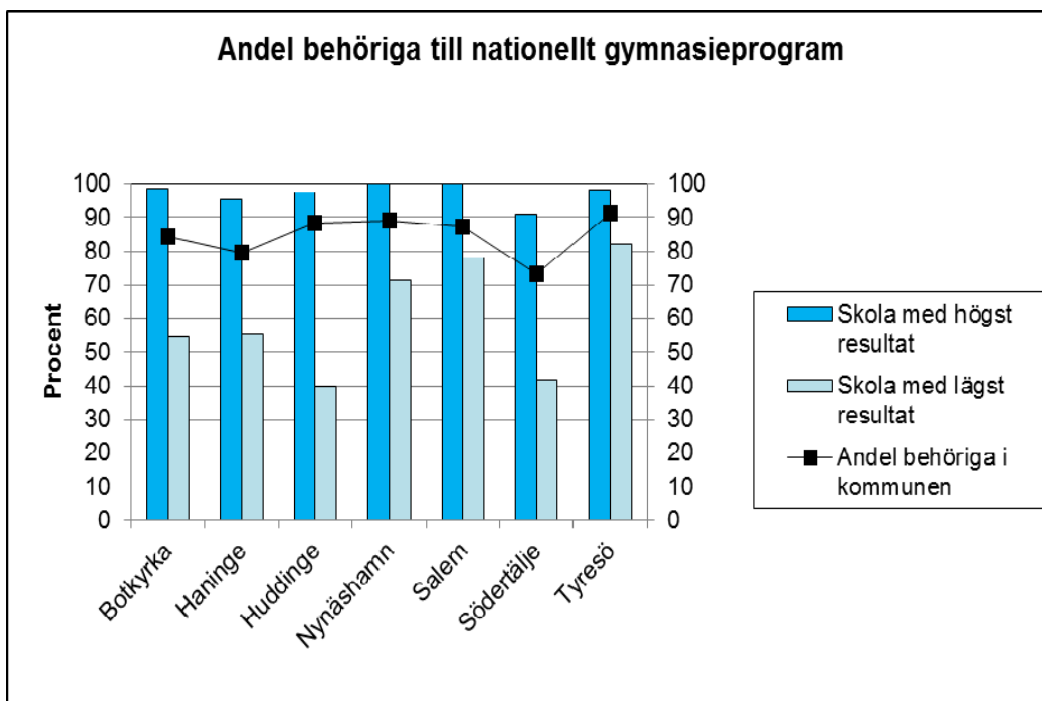

Högst andel elever med behörighet till gymnasieskolan har Tyresö, där drygt 90 procent av eleverna nådde behörighet år 2010. Näst högst andel år 2010 hade Nynäshamn med 89 procent behöriga, och lägst andel hade Södertälje med 73 procent. I Södertälje, Salem, Botkyrka och Haninge nådde en lägre andel elever gymnasiebehörighet än i riket.

Jämfört med 2009 års resultat har andelen elever med behörighet ökat i Botkyrka, Nynäshamn och Salem, och minskat i Haninge, Huddinge, Södertälje och Tyresö. Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nynäshamn och Salem visar en ojäm bild från år till år, medan trenden i Södertälje och Tyresö är nedåtgående. Den enda av Södertörns kommuner som stadigt legat över riket i tre år är Tyresö.

Skillnad mellan skolorna i kommunerna

Diagrammet på nästa sida visar skillnaden mellan de kommunala skolor i varje kommun som har den högsta respektive lägsta andelen gymnasiebehöriga avgångselever. Linjen visar var kommunens genomsnittliga resultat låg.

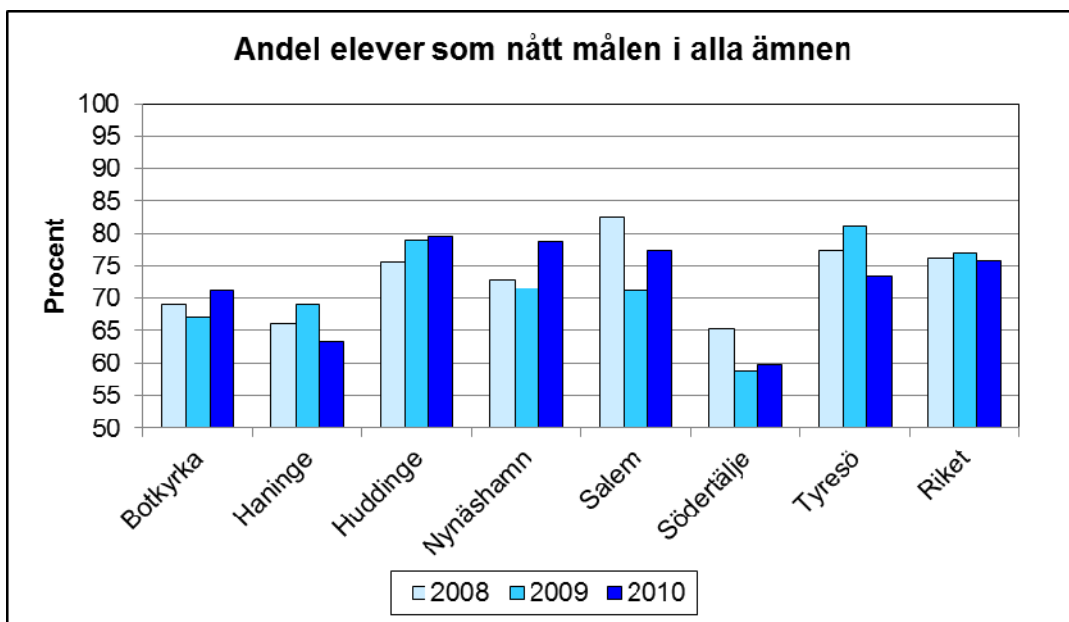
Störst skillnader mellan skolorna visar Huddinge, Södertälje, Haninge och Botkyrka där det skiljer 40-50 procentenheter mellan de skolor som har högst respektive lägst andel elever med gymnasiebehörighet. I Nynäshamn ligger skillnaden på cirka 30 och i Salem 20 procentenheter. I Tyresö är skillnaden endast 16 procent.

I de kommuner där skillnaderna är stora går det vanligen att finna någon eller några skolor vars resultat ligger markant under de övriga. I Huddinge som har den största spridningen skiljer det drygt 17 procentenheter mellan skolan med lägst resultat och skolan med näst lägst, och tre skolor har en andel behöriga som ligger betydligt lägre än de övriga. I Botkyrka är skolorna mer jämnt fördelade.

Ser vi på samtliga kommuners resultat, ligger skolorna med de bästa resultaten mycket nära varandra i resultatnivå. Andelen gymnasiebehöriga vid de skolor som nått respektive kommuns högsta resultat varierar mellan 90 och 100 procent. De stora skillnaderna finns mellan de skolor som har lägst andel behöriga, där andelen varierar från 40 till 82 procent.

4.2.2. Elever som uppnått målen i alla ämnen

Ett högre ställt resultatmått än behörigheten är andelen elever som når målen i alla ämnen, det vill säga som fått minst betyget Godkänt i de ämnen som eleven fått eller skulle ha fått slutbetyg i (elever som lämnat skolår 9 utan slutbetyg ingår).

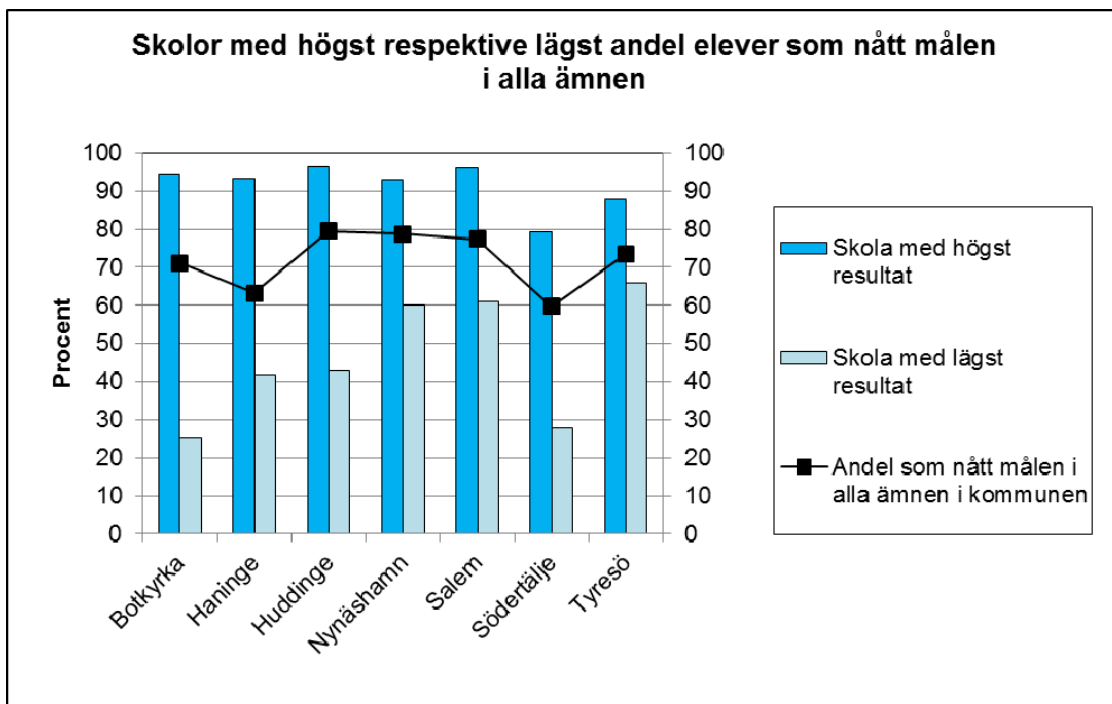

Andelen elever som nått målen i alla ämnen varierar kraftigt kommunerna emellan. Högst andel elever med minst godkänt betyg i alla ämnen har Huddinge, där 79.5 procent av eleverna nådde målen i samtliga ämnen år 2010. Även Salem och Nynäshamn tog sig detta år upp över rikets genomsnitt, som var 76 procent, medan Tyresö, som både 2008 och 2009 hade utmärkta resultat, nu har tappat och ligger endast några procentenheter över Botkyrka där 71 procent av eleverna presterade godkänt i alla ämnen. Lägst andel godkända i alla ämnen har Södertälje och Haninge med 60 respektive 63 procent.

Den enda kommun som har en stigande trend tre år i rad är Huddinge, medan förändringarna i de övriga kommunerna går uppåt eller nedåt olika år.

Skillnad mellan skolorna i kommunerna

Diagrammet på nästa sida visar skillnaden mellan den skola i respektive kommun där högst andel nådde målen i samtliga ämnen, och den skola som hade kommunens lägsta andel elever med minst godkänt betyg i alla ämnen. Linjen visar var kommunens genomsnittliga resultat låg. Endast kommunala skolor ingår i jämförelsen.

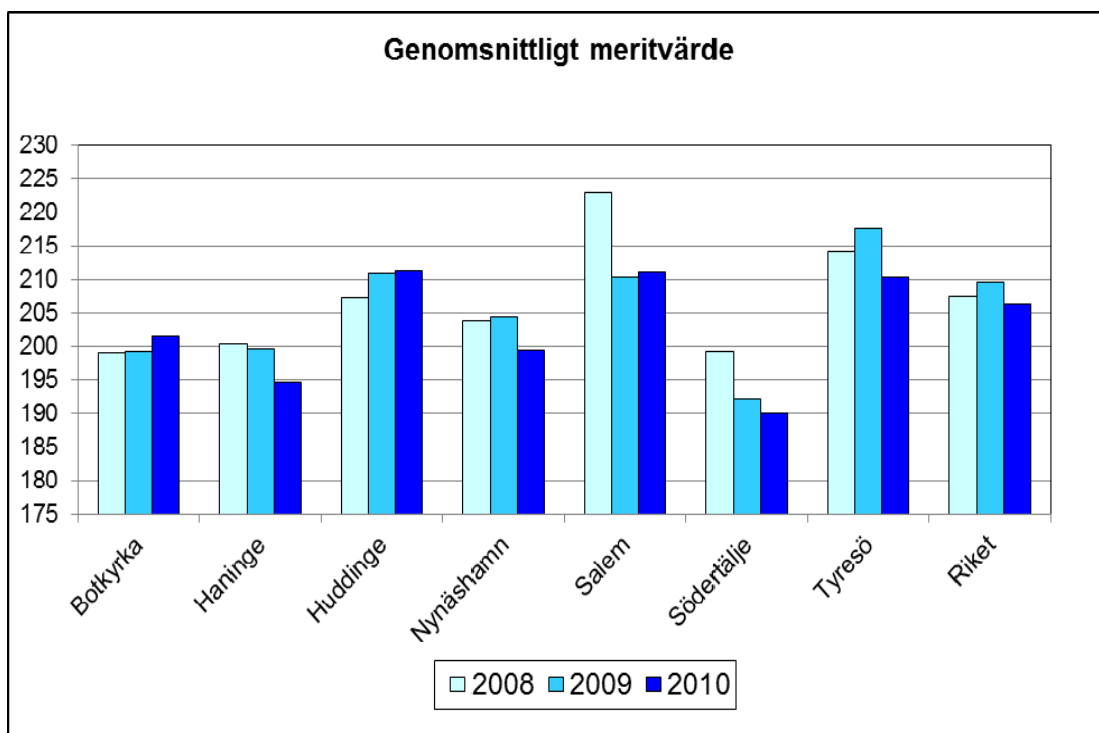
Det framgår att skillnaderna mellan kommunens skolor kan vara mycket stora. I Botkyrka skiljer det nästan 70 procentenheter mellan högsta och lägsta resultat. Liksom två år förut är resultaten mest jämna i Tyresö där skillnaden är 22 procentenheter.

Vid en jämförelse mellan de skolor där flest elever nådde målen skiljer det inte så mycket mellan kommunerna. Bästa skolorna i Huddinge och Salem ligger i topp med en måluppfyllelse på 96 procent, medan bästa skolan i Södertälje når upp till 79 procent vilket är en försämring med nio procentenheter sedan förra året. Skolorna med de lägsta resultaten skiljer sig däremot mycket åt. I Botkyrka finns en skola där endast 25 procent av barnen har nått målen i alla ämnen, medan det som kallas dåligt i Tyresö är när 65 procent av barnen presterat godkänt. Botkyrka är i år den kommun som har skolan med den lägsta måluppfyllelsen.

4.2.3. Genomsnittligt meritvärde

Meritvärdet utgör summan av betygsvärdena för de 16 bästa ämnena i elevens slutbetyg och beräknas genom att Godkänt = 10, Väl godkänt = 15 samt Mycket väl godkänt = 20 meritpoäng. Maximalt meritvärde uppgår till 320 poäng. Samtliga elever som fått betyg i minst ett ämne ingår i det genomsnittliga meritvärdet, som bygger på elevernas sammanlagda poäng dividerat med antalet elever med betyg i minst ett ämne enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet.

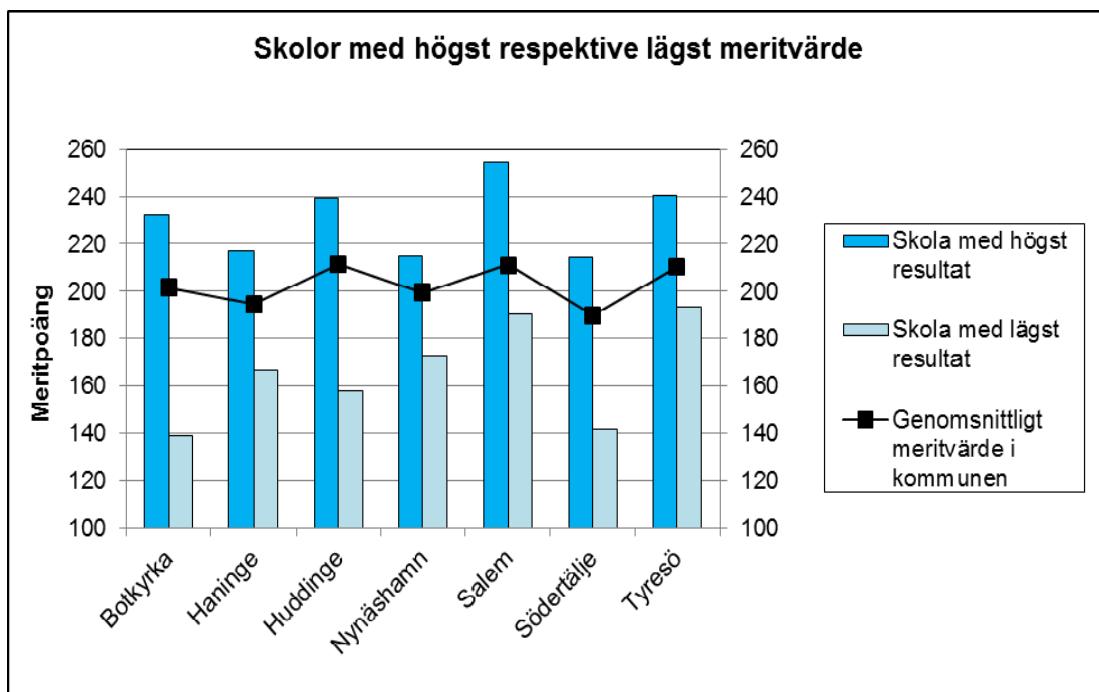
Uppgifterna i diagrammet nedan avser kommunens skolor, fristående skolor ingår ej.

Högst genomsnittligt meritvärde hade i år Salem och Huddinge med 211 poäng, och lägst var meritvärdet i Södertälje med ett genomsnitt på 190 poäng. De kommuner som ligger över rikets genomsnitt på 206 poäng är Tyresö, Salem och Huddinge. Meritvärdet har ökat tre år i rad i Huddinge och Botkyrka, medan förhållandet är det motsatta i Haninge och Södertälje. I övriga kommuner samt i riket har värdena gått upp och ned de senaste åren.

Skillnad mellan skolorna i kommunerna

I diagrammet nedan visas skillnaden i genomsnittligt meritvärde mellan den kommunala skola i respektive kommun som hade högst respektive lägst värde. Linjen visar kommunens genomsnittliga resultat.

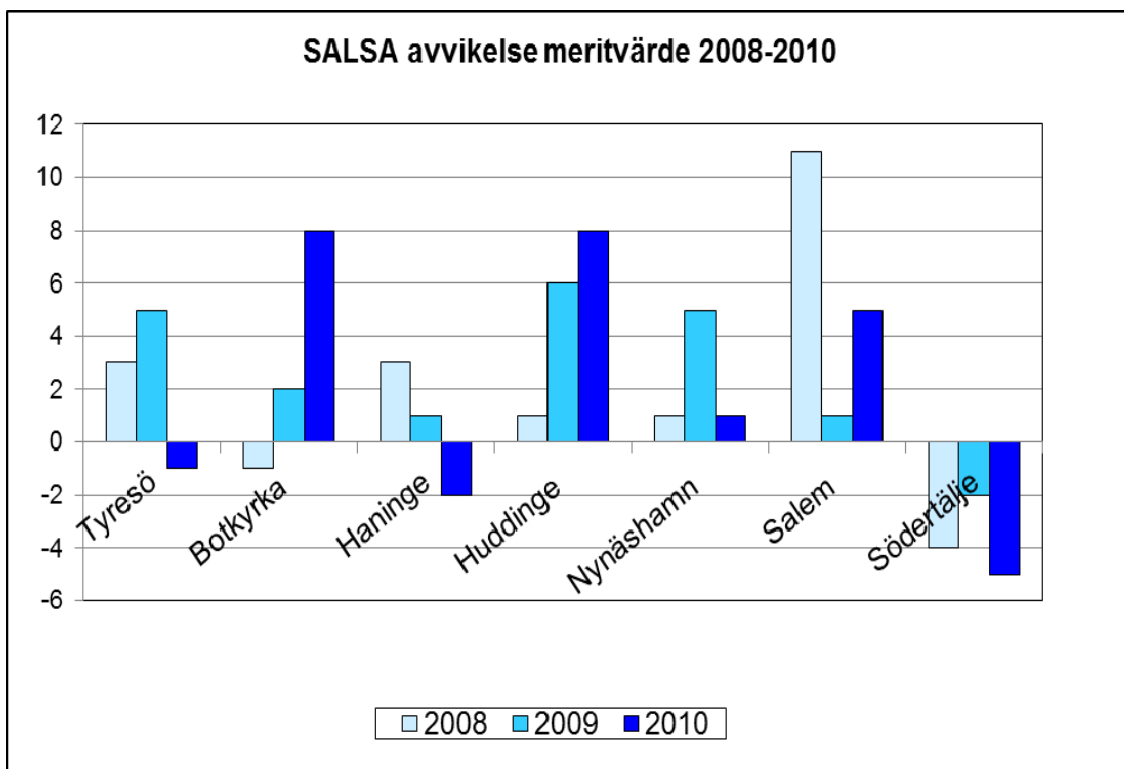

Störst skillnad mellan skolan med högsta genomsnittliga meritvärde och den med det lägsta har Botkyrka där det skiljer omkring nittio poäng. Den minsta skillnaden finns i Nynäshamn med 42 poäng mellan lägsta och högsta genomsnittliga meritvärde. Precis som för andra betygsmått skiljer det ofta mycket mellan skolan med lägst och skolan med näst lägst resultat i de kommuner där resultatskillnaden är stor. År 2010 skiljer det till exempel 18 meritpoäng mellan skolan med lägst och skolan med näst lägst genomsnittligt meritvärde i Botkyrka.

Om vi jämför alla kommunerna är variationen mellan skolornas meritvärden stor. Det skiljer fyrtyo poäng mellan bästa skolan i Salem och den bästa i Södertälje, och ännu mer mellan den sämsta skolan i Södertälje och den sämsta i Tyresö. Faktum är att Tyresös lägsta genomsnittliga meritvärde ungefärligen motsvarar vad som är genomsnittligt i Södertälje; 190 poäng.

4.3 Förväntade och faktiska meritvärden

Skolverket har utifrån fyra olika bakgrundsfaktorer i sitt analysverktyg SALSA tagit fram modellberäknade värden som sedan jämförs med faktiska värden. Bakgrundsfaktorerna i den statistiska modellen förklarar cirka 40 procent av variationen i meritvärden. De fyra olika bakgrundsfaktorer som används vid modellberäkningen är andel pojkar, andel elever med utländsk bakgrund födda utomlands respektive födda i Sverige samt föräldrars sammanvägda utbildningsnivå. Avvikelsen anges i procent och kan vara både positiv och negativ.

Botkyrka, Huddinge, Nynäshamn och Salem ligger 2010 över sitt modellberäknade meritvärde. Särskilt Botkyrka och Huddinge har en stark positiv avvikelse på +8. Avvikelsen kan tolkas som att kommunerna i något avseende lyft sig över sina förutsättningar. Men det är stora pendlingar i SALSA-värden under de senaste tre åren. En kommun som ligger högt över det modellberäknade värdet ena året kan ha sjunkit nästa år, eller tvärtom, De kommuner som visar upp en rent uppåtgående trend under de senaste tre åren är Botkyrka och Huddinge, och en nedgående trend syns i Haninge.

4.4. Elevernas meritvärde och fristående skolor

Finns det någon påtaglig skillnad i meritvärden mellan kommunalt drivna skolor och fristående skolor? Följande tabell visar antalet fristående skolor med år 9 i Södertörnskommunerna och antalet elever de hade i år 9 läsåret 2010/2011. Södertälje har sju fristående skolor och Botkyrka har tre. Övriga kommuner har var sin, förutom Nynäshamn och Tyresö som inte har någon.

Fristående skolor i Södertörnskommunerna 2010

	Antal fristående skolor	Antal elever i år 9
Botkyrka	3	134
Haninge	1	124
Huddinge	1	100
Nynäshamn	0	0
Salem	1	24
Södertälje	7	220
Tyresö	0	0

Meritvärde i fristående skolor

	År 2008		År 2009		År 2010	
	Inkl. fristående skolor	Exkl.	Inkl. fristående skolor	Exkl.	Inkl. fristående skolor	Exkl.
Botkyrka	205	199	205	199	206	202
Haninge	200	200	199	200	197	195
Huddinge	207	207	213	211	212	211
Nynäshamn	204	204	205	205	200	200
Salem	224	223	212	210	211	211
Södertälje	202	199	197	192	196	190
Tyresö	214	214	217	218	209	210

Skillnaderna i meritvärde inklusive eller exklusive de fristående skolornas resultat är överlag små i Södertörnskommunerna. De kommuner där de fristående skolornas resultat påverkar meritvärdet mest är Södertälje och Botkyrka, där de privata alternativen har attraherat föräldrar vars utbildningsnivå är högre än de kommunala skolorna i samma område. I Södertälje har skillnaden i meritvärde ökat något mellan skolformerna under de senaste tre åren.

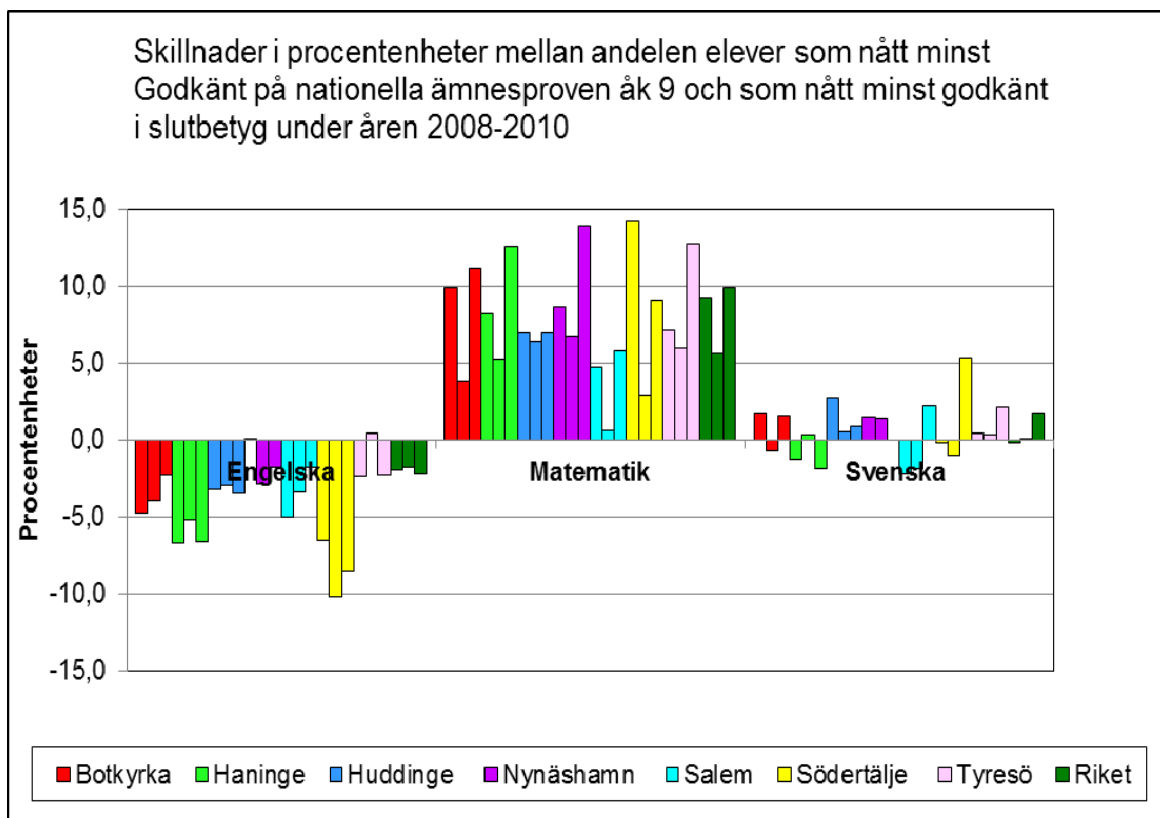
4.5. Skillnad mellan nationella prov och slutbetyg

Är betygssättningen likvärdig och rättvisande? En tänkbar indikator på om så är fallet kan vi få genom att granska skillnaden mellan de nationella prov som alla elever gör i slutet av år 9 och de betyg som sedan sätts.

Syftet med det nationella provsystemet är bland annat att stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning och att ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapsmålen nås på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå. Proven är dock inte utformade så att de prövar elevens kunskaper mot samtliga uppställda mål, utan även andra prestationer under året ska vägas in. När Skolverket gjort nationella jämförelser av resultat på prov och slutbetyg har de visat att vissa skolor/lärare tenderar att sätta betyg som är betydligt högre eller lägre i förhållande till vad som borde vara rimligt utifrån provresultaten. Sådana skillnader kan ha fullt godtagbara förklaringar när det gäller den enskilda elevens prestation, men knappast när det gäller bedömningen i ett visst ämne eller på en hel skola.

De nationella proven ska påvisa *vad*, vilka kunskapskvaliteter, som ska bedömas. Men proven rättas och bedöms olika av olika pedagoger, och pedagogerna fäster också större eller mindre avseende vid provresultatet. Dessutom varierar kvalitetssäkringen av bedömningen både på kommun- och skolnivå. Detta sammantaget ökar osäkerhetsfaktorn när vi ska jämföra resultatsiffror.

Diagrammet på nästa sida visar den genomsnittliga skillnaden i procentenheter mellan andelen elever som nått minst Godkänt på nationella ämnesprov och som fått minst Godkänt i slutbetyg för åren 2008-2010.

Både i riket och på Södertörn finns skillnader mellan elevernas resultat på de nationella proven och elevernas slutbetyg. Den största avvikelser är i matematikämnet, där en högre andel elever fick minst godkänt i slutbetyg än som provbetyg. Avvikelsen ser ut att ha ökat i samtliga kommuner under 2010.

I engelska råder motsatt förhållande. Utan undantag var det en högre andel elever som nådde minst godkänt provresultat i de nationella proven under 2010 än som fick minst godkänt betyg i engelska. Avvikelsen är störst i Södertälje och minst i Salem och Nynäshamn.

I svenska är avvikelser mellan provresultat och betyg förhållandevis liten, och resultatet varierar inte särskilt mycket kommunerna emellan. Huddinge har i tre år satt en aning högre betyg än provresultaten, men i övrigt är det ojämnt.

Den gemensamma tendensen att sätta lägre slutbetyg i engelska och högre i matematik i förhållande till provresultatet är värd en diskussion. Tydligt finns en diskrepans mellan vad lärarna förväntar sig utifrån kursplanen och vilken nivå de nationella proven konstrueras för.

Det går inte att ur resultaten för 2010 utläsa om kommunerna skulle vara på väg mot en större samstämmighet mellan provbetyg och slutbetyg. Den ökande diskrepansen inom matematikämnet tyder snarare på motsatsen. Om skillnaden i betygssättning i förhållande till provresultat är konstant, eller om den återkommer i jämna tidsintervall i en skola eller kommun finns all anledning att forska närmare i bedömningsrutiner och bedömarkskompetens.

4.6 Sammanfattande diskussion om betygsresultat

Ett av kommunernas viktigaste uppdrag inom skolan är att se till att alla barn ges möjlighet att lyckas i sina studier, oavsett var i kommunen de bor eller vilken skola de valt att gå i. Denna rapport visar på skillnader mellan skolorna i nästan alla Södertörnskommuner och säger därmed något om hur väl eller illa kommunerna har lyckats med uppdraget. Från kommunernas egna kartläggningar som inte redovisas här vet vi också att det ofta finns betydande skillnader i resultat mellan elevgrupper/klasser på samma skola.

I rapporten tar vi upp och beskriver skillnader i resultat mellan flickor och pojkar, skillnader i resultat som följd av olikheter i socioekonomiska bakgrundsfaktorer och skillnader i resultat som följd av internationell migration.

I materialet kan man se att skillnaderna mellan flickors och pojkars resultat är större ju högre kravnivån blir. Skillnaden mellan flickor och pojkar är inte så stor när det gäller behörighet till gymnasieskolan (någon eller några procentenheter). När man ser på andelen som har betyg i alla ämnen eller på meritvärdet blir skillnaden däremot större (i Södertörnskommunerna mellan 1 och 9 procentenheter för betyg i alla ämnen och i genomsnittligt meritvärde mellan 14 och 23 meritpoäng).

I de kommuner där skillnaderna är stora mellan högst och lägst resultat ser vi att skolorna med de lägsta resultaten ligger i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar. Barn som får höga betyg kommer oftare från studievana hem där de sociala koderna liknar dem i skolan. I andra miljöer blir barnen mer beroende av skolans förmåga att möta dem och se deras förmågor. (Givetvis finns här individuella skillnader.) I ett system med fritt skolval blir skolor med låga resultat, belägna i områden med sämre ekonomiska och bildningsmässiga resurser, mycket utsatta genom att de barn som presterar bäst ofta väljer en annan skola i ett område med bättre rykte. I och med det sjunker resultaten ytterligare, och skolan riskerar att förlora fler elever i en negativ spiral. Inte helt ovanligt är då att en fristående skola öppnar i närheten och – befogat eller obefogat – ställer i utsikt att lösa problemen. En viktig fråga för kommunerna är hur de kommunala skolorna i ett konkurrensförhållande ändå ska kunna samverka för att bryta nedåtgående trender och skapa god utbildning i kommunen som helhet.

Att resultaten påverkas av olika bakgrundsfaktorer så som socioekonomiska förhållanden, kön och migration är väl belagt. Men vi ser också goda resultat på skolor som finns i socioekonomiskt svaga områden med många nyanlända immigrantelever, till exempel i Botkyrka, liksom vi ser resultat som inte är könsbundna. Något är det som gör att dessa skolor lyckas – men vad? Vad forskare som Grosin och Hattie konstaterat är att följande faktorer kännetecknar framgångsrika skolor:

- Systematiskt kvalitetsarbete där tydliga mål kombineras med uppföljning och utvärdering
- Tydligt pedagogiskt ledarskap i en tydlig organisation
- Pedagoger med höga förväntningar
- Fokus på kunskaper och lärande
- Genomtänkt arbete med elever i behov av särskilt stöd

Skolverket tog år 2009 fram rapporten Vad påverkar resultaten i svensk skola? Efter en grundlig forskningsgenomgång beskrivs där, på riksnivå, fyra betydelsefulla förändringar som bidragit till bristande likvärdighet och låga resultat i grundskolan:

- *Decentralisering*: Landets kommuner tar sitt ansvar för resursfördelningen på mycket olika sätt, många av dem utan att se till skolornas olika förutsättningar.
- *Segregation*: Svenska skolor blir allt mer homogena med avseende på barnens socioekonomiska och etniska bakgrund.
- *Differentiering*: När eleverna placeras i olika grupper efter prestation blir pedagogens förväntningar lägre och positiva kamrateffekter försvagas.
- *Individualisering*: Allt större ansvar läggs på det enskilda barnet att klara sina studier genom eget arbete och hemuppgifter, så att de blir beroende av föräldrarnas förmåga att ge hjälp.

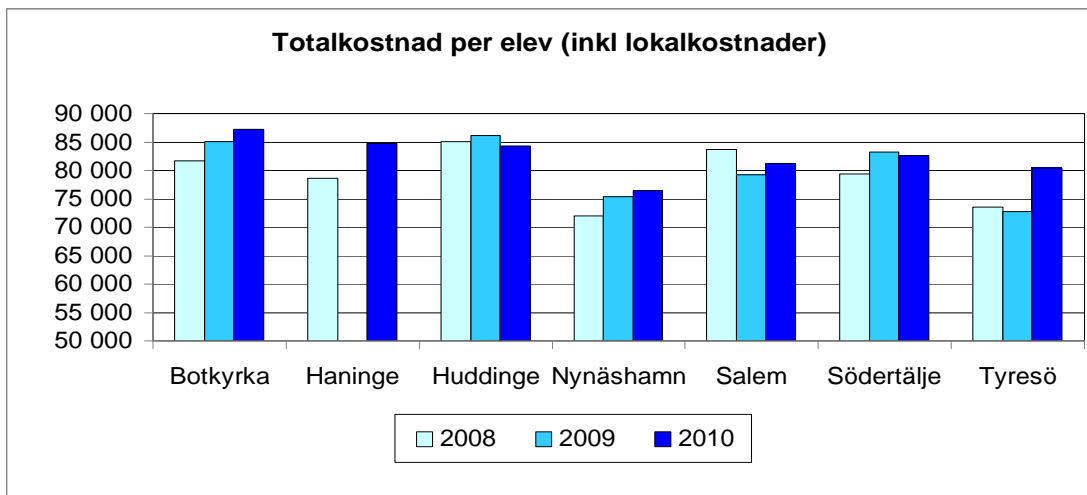
Med anledning av ovan uppräknade framgångsfaktorer och Skolverkets identifikation av kritiska förändringar bör vi alltså i kommunerna se över hur vi vässar det systematiska kvalitetsarbetet, stöder det pedagogiska ledarskapet och säkerställer att alla elever får det stöd de behöver. Vi kan också undersöka om kommunen eller den enskilda skolan styr resurserna dit de bäst behövs, om kompetens för ett språkutvecklande arbetssätt finns och om modersmålsundervisning och studiehandledning används optimalt. Vi kan verka för att personalen genomgående ställer samma krav och förväntningar på flickor och pojkar, och vi kan förbättra lärmiljöerna med modern teknik som alla barn har tillgång till.

Genom att ta tillvara den kunskap som faktiskt finns och systematiskt bearbeta framgångsfaktorerna i skolorna kan kommunerna alltså höja kvalitet och resultat över hela linjen och närma sig läroplanens likvärdighetsmål.

5. Ekonomiska förutsättningar

En förklaring som brukar lyftas fram när det gäller skolans resultat är att kommunerna satsar olika mycket på skolan och därmed ger olika ekonomiska förutsättningar för driften av verksamheten. Ett nyckeltal som brukar användas är kostnaden per elev.

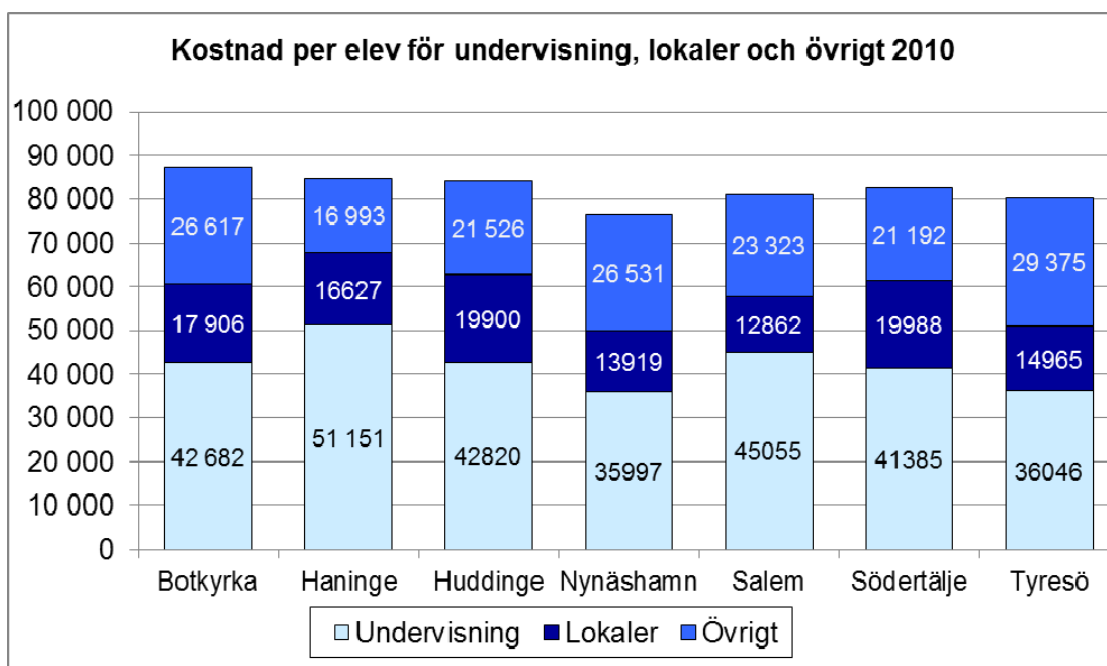
Nedan visar vi kostnaden per elev i Södertörnskommunerna och visar hur stor andel av kostnaden som har gått till att bedriva undervisning, hur mycket som har gått till lokalkostnader och hur stora övriga kostnader är. Under rubriken Övrigt inräknas bland annat kostnader för skolledning, administration, skolsköterskor, kuratorer, skolpsykologer, vaktmästare, lokalvård och skolmat. Kostnaderna finns redovisade i tabellform i tabellbilagan.

Totalkostnaden per elev ökade år 2010 jämfört med 2009 i Botkyrka, Nynäshamn, Salem och Tyresö, och minskade i Huddinge och Södertälje. Från Haninge saknas uppgift från år 2009. Det är ganska stor spridning på totalkostnaden per elev mellan kommunerna. Botkyrkas kostnad är den högsta med 87 tkr per elev. Nynäshamn har den lägsta kostnaden på cirka 76 tkr per elev, medan Tyresö har den näst lägsta med 80 tkr per elev.

Något vetenskapligt understött samband mellan kostnad per elev och barnens kunskaper finns inte. Möjligen kan en resursförstärkning ge en viss positiv effekt när barnen är små, enligt Skolverket 2009, men Botkyrka kan inte skära ned kostnaderna och tro att vi därmed ska nå Tyresös skolresultat.

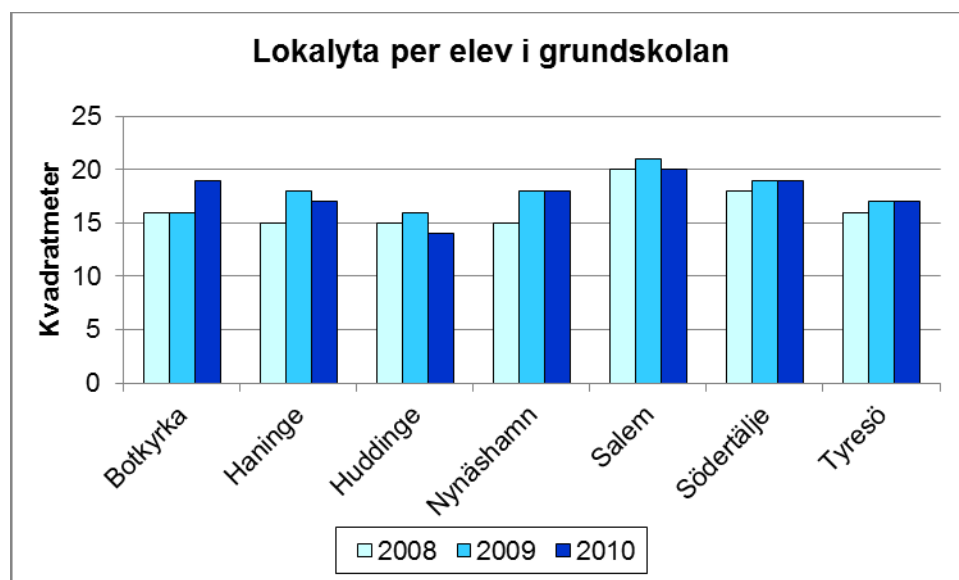
När kostnaderna jämförs bör man hålla i minnet att beräkningsgrunderna kan skilja sig åt kommunerna emellan, varför det inte är säkert att jämförelserna blir helt rättvisande.

Kostnaden för undervisning är 36 tkr per elev i Nynäshamn och Tyresö och 51 tkr per elev i Haninge. Skillnaden om 15 000 kronor per elev blir i en skola med 500 elever totalt ungefär 7.5 miljoner kronor, eller 15-20 pedagogtjänster – en avsevärd skillnad, som också påverkas av löneläget i kommunen.

Kostnaden för lokaler varierar mellan 14 tkr per elev i Nynäshamn, med dess äldre skolbyggnader, och 20 tkr per elev i Södertälje. Övrigtkostnaden är högst i Tyresö och lägst i Haninge med en skillnad på 12 tkr per elev.

Att jämföra kommunernas övrigtkostnader rakt av säger inte mycket, då vi inte vet hur de har valt att spendera medlen. Höga kostnader för administration kan, rätt använt, vara ett sätt att ge pedagoger och skolledning mer tid för sitt pedagogiska uppdrag. En bärkraftig elevhälsoorganisation kostar, men kan spara pengar i ett senare skede om det blir aktuellt att göra placeringar av barn som farit illa. En skola som ska profilera sig för att attrahera fler elever behöver vanligen satsa ekonomiskt under uppbyggnaden. Slutligen kommer standarden på datorer, nätverk och IKT-utrustning att bli allt mer avgörande för effektiviteten i såväl studier som administration.

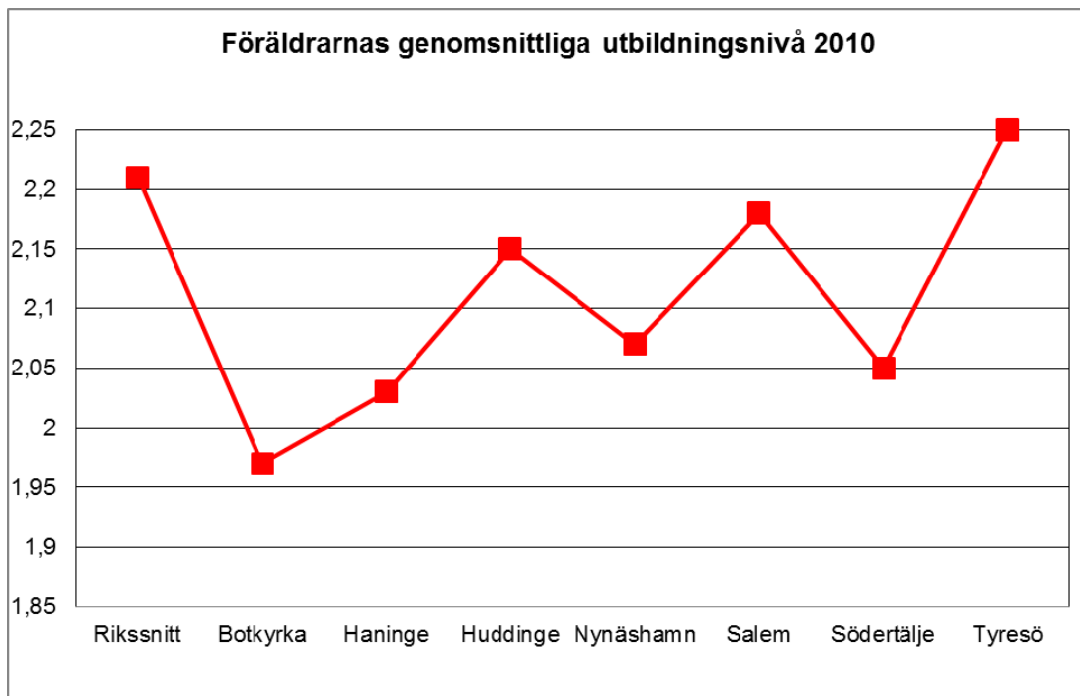
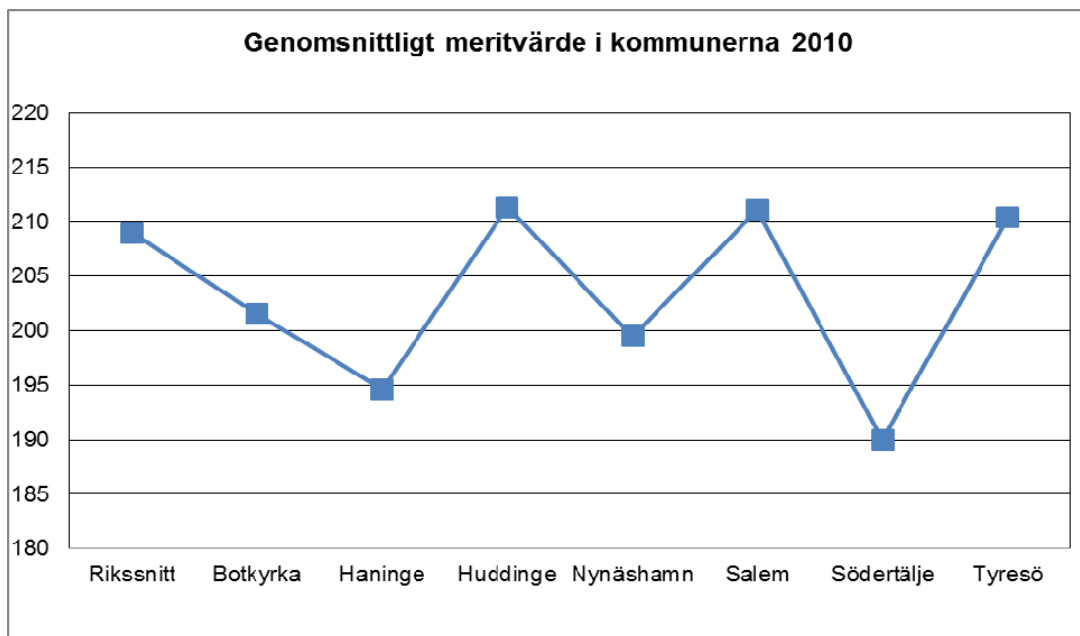

I alla kommuner utom Botkyrka har lokalytan per elev minskat eller legat kvar på samma nivå som förra året. Detta kan ha att göra med att skolorna till följd av minskat elevantal måste sänka sina lokalkostnader, vilket kan leda till att eleverna får samsas på mindre ytor. Att Huddinge, som är den enda kommunen där elevantalet har ökat, har den största minskningen av lokalyta per elev kan bero på att man behållit samma lokaler trots ett större antal elever. Botkyrka visar upp en relativt stor ökning av lokalytor vilket bryter mönstret. En trolig förklaring är att när ett fåtal elever i varje kull flyttar eller slutar behöver den majoritet elever som är kvar inte mindre utrymme per person än vad de gjorde tidigare. Idrottshall och matsal har också de dimensioner de har, även om skolan mister elever. Vid ett plötsligt elevtapp, såsom när en ny fristående skola öppnar, är det mycket svårt att snabbt krympa en skolbyggnad, om det inte är möjligt att omedelbart flytta in annan verksamhet eller hyra ut.

6. Strukturella faktorer

6.1. Föräldrarnas utbildningsnivå - elevernas meritvärden

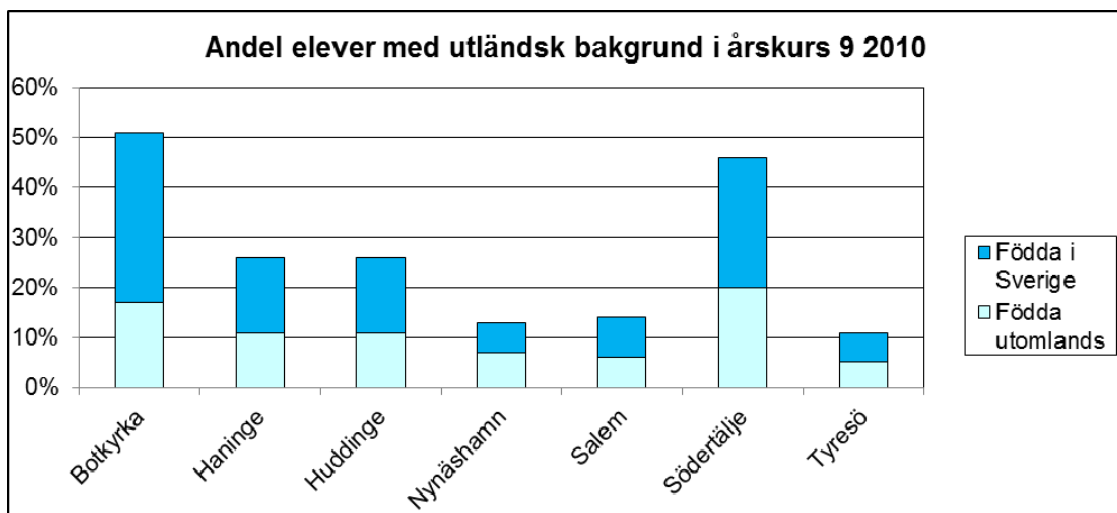
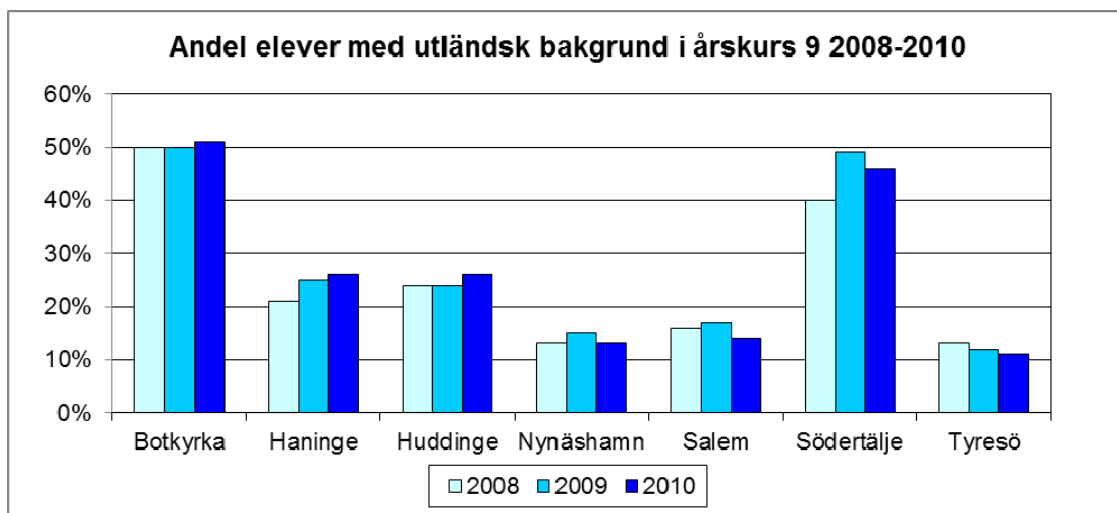
Viktiga faktorer som statistiskt kan förklara 40 procent av resultaten (enligt Skolverket) är elevernas kön, bakgrund och hemmiljö. Särskilt viktig är föräldrarnas utbildningsbakgrund. Ju högre utbildning föräldrarna har, desto större är sannolikheten att barnen lyckas i skolan.

I Tyresö har föräldrarna ungefär samma utbildningsnivå som i riket i övrigt. Huddinge och Salem ligger strax under rikets nivå. I Botkyrka har föräldrarna den lägsta utbildningsnivån. Samvariationen mellan genomsnittligt meritvärde och föräldrars utbildningsnivå är tydlig när man jämför utseendet på kurvorna i de två diagrammen ovan.

6.2 Elever med utländsk bakgrund

De två följande diagrammen visar dels utvecklingen av andelen elever med utländsk bakgrund (elever vars båda föräldrar är födda utomlands) i kommunerna under åren 2008-2010, dels andelen elever i år 9 som har utländsk bakgrund och är födda utomlands respektive i Sverige.

Andelen elever med utländsk bakgrund har ökat något i tre av Södertörnskommunerna. I Botkyrka har nu hälften av eleverna i år 9 utländsk bakgrund och i Södertälje nästan lika stor andel. Dessa två är nu, vid sidan av Pajala, de kommuner i Sverige som har störst andel elever berättigade till modersmålsundervisning. I Tyresö har andelen elever med utländsk bakgrund minskat tre år i rad, medan förhållandet är det omvända i Haninge, där andelen ökat med omkring fem procent under de senaste tre åren.

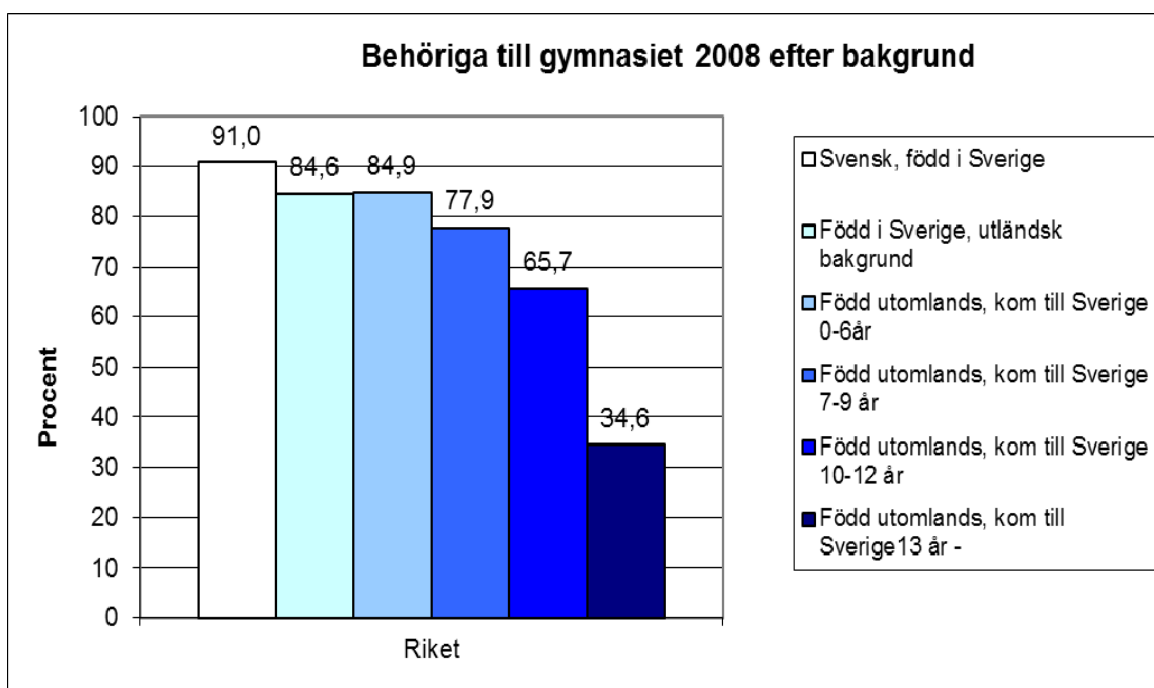
Det finns en viss samvariation mellan andel elever med utländsk bakgrund och lågt meritvärde. Botkyrka och Södertälje som har de lägsta meritvärdena har också högst andel elever med utländsk bakgrund. Det omvända sambandet saknas däremot: låg andel elever med utländsk bakgrund syns inte i höga meritvärden. Utländsk bakgrund är alltså ingen stark faktor i sig för att förklara skillnader i resultat.

I det andra diagrammet ovan görs en uppdelning mellan elever med utländsk bakgrund födda i Sverige och födda utomlands. Där kan man se att

Botkyrka och Södertälje har störst andel utlandsfödda elever, med 17 respektive 20 procent. Haninge, Huddinge och Nynäshamn håller sig mellan sju och elva procent, medan Salem och Tyresö ligger runt fem procent utlandsfödda. Ser man till andelen barn födda i Sverige med utländsk bakgrund är skillnaderna större, från Botkyrka och Södertälje med 34-26 procent ner till Nynäshamn och Tyresö med sex procent.

Hur väl dessa barn behärskar svenska språket skiljer sig mycket åt. De vara födda i Sverige med svenska som sitt andraspråk på olika nivåer, eller komma från familjer som huvudsakligen talar svenska. Bland de utlandsfödda barnen finns sådana som är nyanlända utan kunskaper i svenska, och andraspråksinlärare på avancerad nivå. Det går därför inte att enkelt säga att tiden i Sverige är avgörande för vare sig svensknivån eller kunskaperna i andra ämnen. Det är också andra faktorer som spelar in, exempelvis vid vilken ålder barnen har flyttat till Sverige, vilken tidigare skolgång de har, och även av vilken orsak familjen har flyttat till Sverige.

I diagrammet nedan visas hur stor andel av eleverna i riket som år 2008 blev behöriga till gymnasiet, sorterat på migrationsbakgrund och ålder vid ankomst till Sverige. Trots att diagrammet är tre år gammalt anser vi att det håller för att illustrera förhållandet.

Grafen visar att elever med utländsk bakgrund födda i Sverige och utlandsfödda elever som flyttade till Sverige före skolåldern har uppnått gymnasiebehörighet i lika stor utsträckning. För elever med utländsk bakgrund som kommit till Sverige under grundskoletiden är resultaten lägre, och dramatiskt mycket lägre för dem som kommit under de senare grundskoleåren.

Detta bekräftas av den forskning som visar att det i allmänhet tar mellan sex och åtta år innan barnen behärskar sitt andraspråk så att det fungerar som studiespråk.

Alltså är det mer gynnsamt för ett barn att komma till ett nytt land tidigt under skolgången. Den fördel som äldre barn kan ha är att de kan ha med sig förkunskaper och studieerfarenheter som underlättar deras förståelse för skolans arbetsformer även innan de behärskar svenska fullt ut. Omvänt kan uppehåll i skolgången påverka möjligheterna till måluppfyllelse negativt. Språkets betydelse för lärandet är central och språkutveckling på såväl modersmål som andraspråk är viktigt för möjligheterna att nå målen. Att gå i svensk förskola främjar språkutvecklingen, likaså tidig satsning på modersmålsutvecklingen parallellt med svenskan. Men föräldrarnas utbildningsnivå, studietradition och syn på utbildning är en av de starkaste bakgrundsfaktorerna, oavsett migrationsbakgrund.

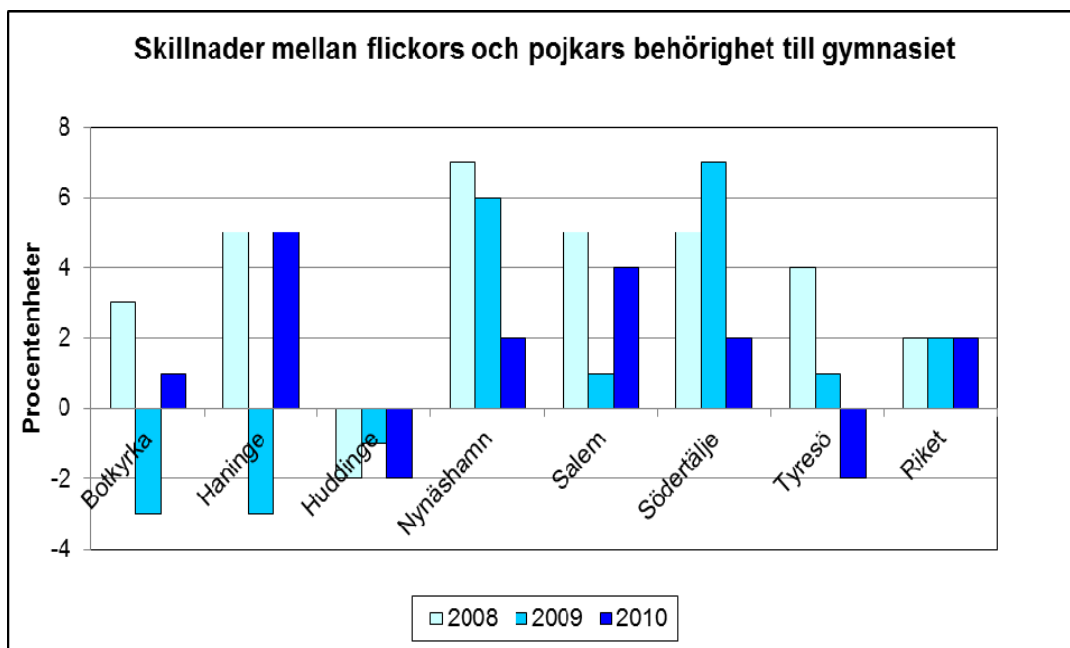
Statistiken från år 2008 speglas grovt sett på kommunnivå på Södertörn. Men som alltid finns skillnader mellan kommuner och skolor i hur stor utsträckning eleverna i de olika grupperna har nått gymnasiebehörighet. Möjligen hänger det ihop med förekomsten av studiehandledning och ämnesundervisning på modersmålet, vilket idag är en på många håll underutnyttjad form av stöd till flerspråkiga elever som inte kommit så långt i sin andraspråksinlärning att svenskan är ett fungerande studiespråk. Studiehandledning innebär att eleverna får stöd i exempelvis matematik, naturvetenskap eller samhällskunskap på sitt modersmål. Med hjälp av studiehandledning eller ämnesundervisning på modersmålet kan elevens studietakt höjas i jämförelse med om undervisning bara erbjuds på svenska och borde rimligen leda till att skolornas kunskapsresultat förbättras. På detta område finns betydande potential för kommunerna att förbättra sin verksamhet genom att arbeta med resursfördelning, organisation och även attityder till flerspråkig undervisning inom grundskolan.

6.3 Kön

En av de faktorer som räknas in i SALSA är elevernas kön, då en högre andel pojkar generellt sett sänker betygsresultaten. Men skillnaderna mellan flickors och pojkars resultat blir olika stora med olika betygsmått.

Behörighet flickor och pojkar

Nästa diagram visar differensen mellan andelen pojkar respektive flickor som nått behörighet till gymnasieskolan. Ett positivt värde innebär att en större andel av flickorna var behöriga.

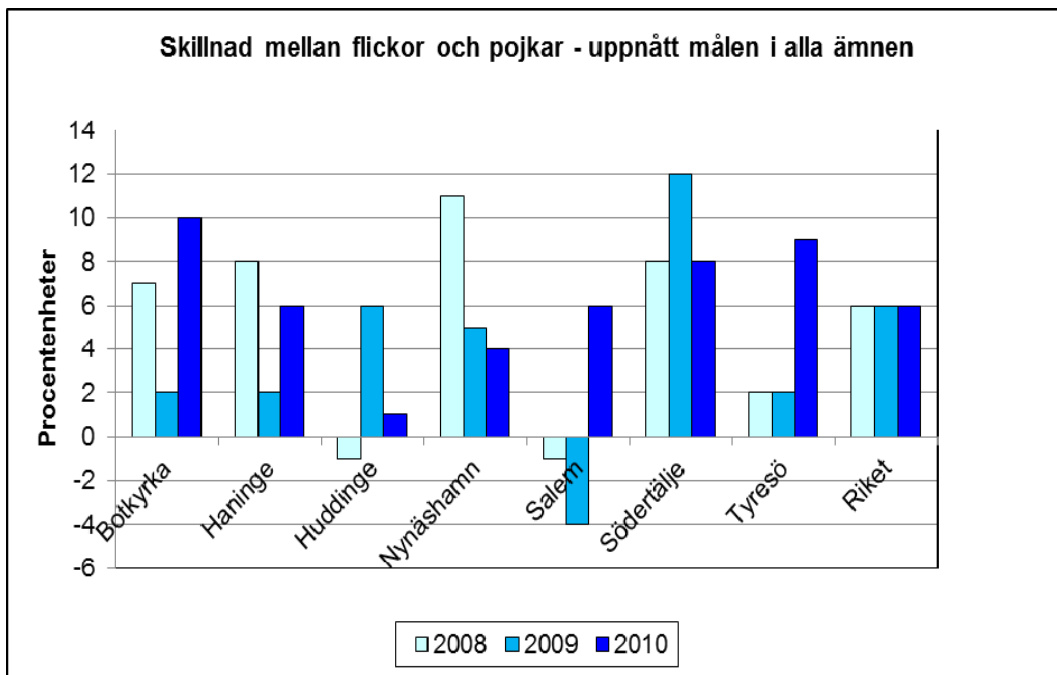
Tidigare år har andelen gymnasiebehöriga flickor med stor konsekvens varit större än andelen pojkar med behörighet. År 2009 bröts trenden av Botkyrka, Haninge och Huddinge, där pojkarnas resultat var bättre än flickornas. I senaste mätningen år 2010 var det en större andel pojkar som är behöriga till gymnasiet i Huddinge och Tyresö, medan andelen flickor var större i de övriga kommunerna.

Andelen flickor som är behöriga till gymnasiets nationella program är två procentenheter högre än andelen behöriga pojkar i riket. Även i Södertörnskommunerna är könsskillnaderna små beträffande behörigheten, från den största skillnaden på fem procentenheter till flickornas fördel i Haninge till två procentenheters bättre resultat för pojkarna i Huddinge och Tyresö. Det går inte att urskilja några samband mellan kommunens totala andel behöriga elever och skillnaden mellan könen.

Överlag är inte könsskillnaderna beträffande behörigheten särskilt stora, och de varierar mycket över tid inom en kommun. De största skillnaderna mellan åren visar i allmänhet de minsta kommunerna som på grund av sin ringa storlek är känsliga för variationer ner på individnivå.

Andel som når målen i alla ämnen – flickor och pojkar

På nästa sida ser vi ett diagram över differensen mellan andelen flickor respektive pojkar som nått minst godkänt betyg i samtliga ämnen. Positivt värde visar att en högre andel av flickorna blev godkända i alla ämnen.

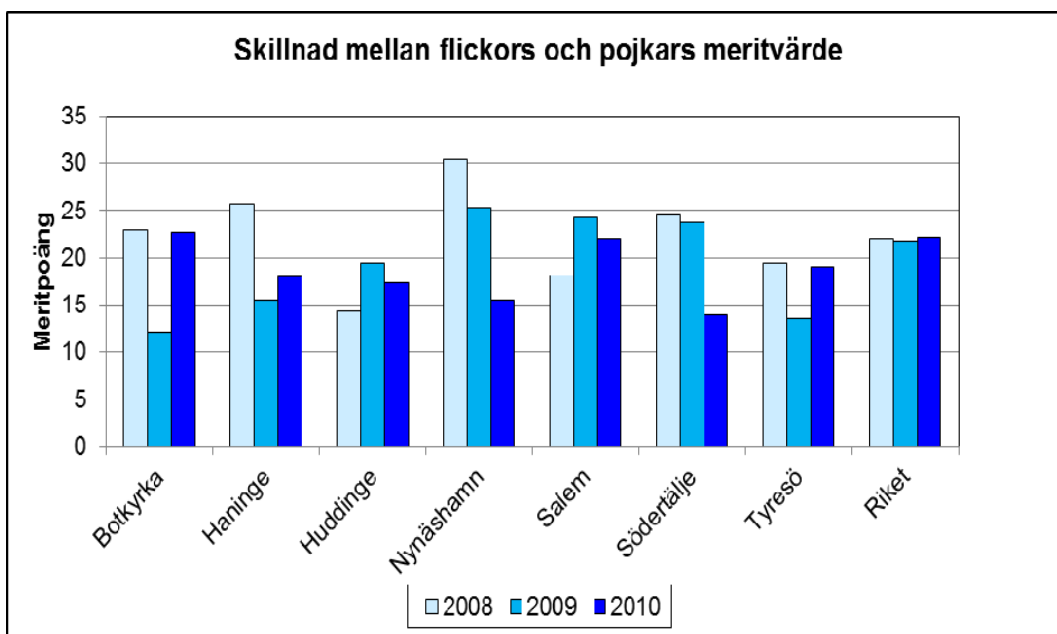

I Nynäshamn är trenden att skillnaden mellan flickors och pojkars resultat minskar. I Salem har pojkarna haft bättre resultat än flickorna 2008-2009, men trenden tycks ha vänt det senaste året. Några andra tydliga tendenser över tid är svåra att urskilja, och särskilt i de mindre kommunerna är skillnaderna stora från ett år till ett annat.

Meritvärde - flickor och pojkar

Diagrammet nedan visar differensen mellan pojkars och flickors genomsnittliga meritvärde. Positivt värde innebär att flickornas meritvärde var högre än pojkarnas.

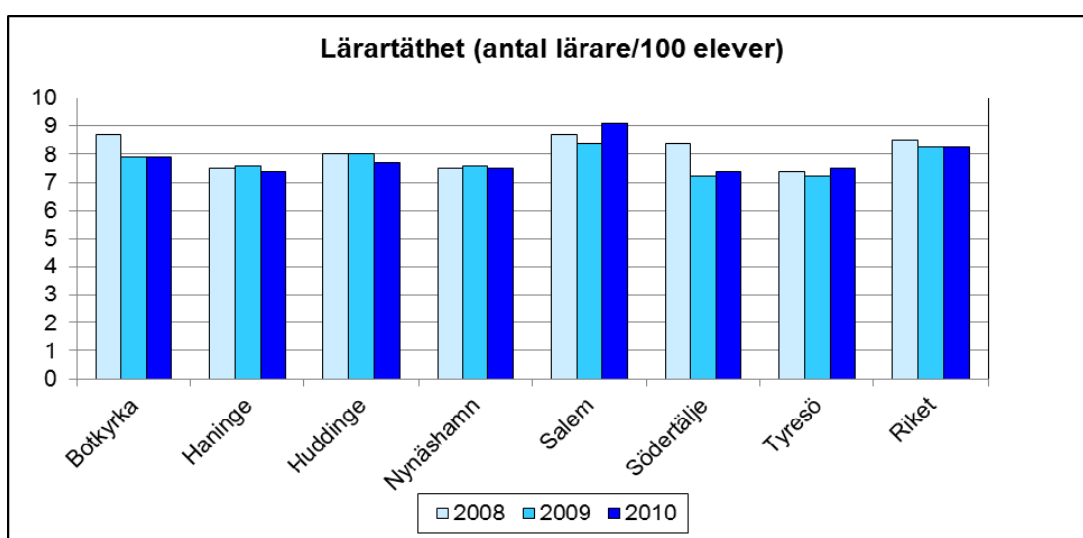
I alla de granskade kommunerna har flickor ett högre genomsnittligt meritvärde än pojkar under åren 2008-2010. Likaså är fallet i riket.

Störst var skillnaderna 2010 i Botkyrka, som är den enda kommunen som ligger över differensen i riket. Minst var skillnaden i Södertälje. I Botkyrka, Haninge och Tyresö har könsskillnaden ökat jämfört med 2009, medan den har minskat i övriga kommuner.

Flickorna har högre meritvärde än pojkarna, både i riket och på Södertörn. I riket har flickorna i genomsnitt 22 poäng högre meritvärden än pojkarna, på Södertörn mellan 14 och 23 poäng högre. Med tanke på de mindre procentuella skillnaderna i behörighet och andel godkända i alla ämnen, kan resultatet tolkas som att flickor i högre utsträckning än pojkar når de högre betygen VG och MVG. Under de tre år som årets rapport visar har ingen kommun på Södertörn haft en mindre skillnad till flickornas fördel än de 12 meritpoäng Botkyrka hade 2009.

6.4 Lärartäthet och lärarbehörighet

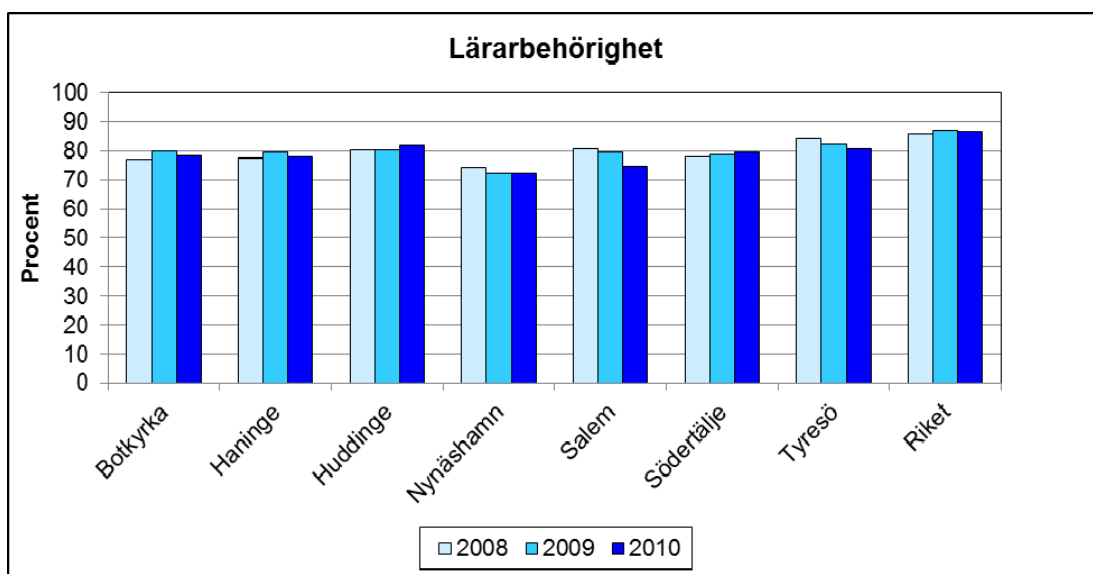

Lärartätheten har legat på en någorlunda konstant nivå i flertalet kommuner, men det senaste året sjönk den i hälften av kommunerna; Haninge, Huddinge och Nynäshamn. Anledningarna till sjunkande lärartäthet kan vara sammansatta, med komponenter som en eftersläpning i effekter av ett minskat elevantal och reella besparingar/nedskärningar över tid

Vad innebär en förändring från 8 till 7.5 lärare per hundra elever i verksamheten? I en skola med 400 elever skulle det innebära 2 lärartjänster mindre. Vid neddragningar prioriteras ofta klass- och ämneslärare, varför det finns risk att riktade resurser till elever i behov av stöd minskas. Variationen mellan skolorna i en kommun kan vara stora, inte minst beroende på hur stora skolorna är och vilka möjligheter man har att nyttja resurserna flexibelt. Det innebär att en liten förändring på kommunnivå kan ha stor betydelse på den enskilda skolan.

Kommunövergripande resursgrupper på en skola påverkar också den enskilda skolans lärartäthet. En stor kommun har större möjligheter att optimera resurserna än en liten, vilket också gör att jämförelser, både mellan kommunerna och över tid, blir vanskliga.

En ökning av andelen utbildade pedagoger innebär en generell ökning av kompetensen och att fler elever får en behörig lärare i sitt klassrum. På kommunnivå är kommunens storlek av betydelse när det gäller förändringar, så till vida att varje procent representerar fler personer i en större kommun.

Andelen utbildade lärare minskar något i Botkyrka, Haninge, Salem och Tyresö. I övriga kommuner ökar andelen något, och det skiljer nu mycket lite mellan kommunerna i andel behöriga lärare, som är runt 80 procent. Undantaget är Nynäshamn och Salem som har en lägre andel behöriga lärare, 72 respektive 75 procent, än övriga Södertörnskommuner.

På kommunnivå framgår inget samband mellan lärartäthet/läraryrkeshögrighet och uppnådda kunskapsresultat. Därmed inte sagt att lärarnas behörighet och lärartäthet skulle sakna betydelse - men den urskiljs tydligare på skol- och klassnivå, vilket inte presenteras i denna rapport.

7. Skolklimatets inverkan, en återblick

År 2010 lyfte nyckeltalsgruppen ett antal mjuka värden upp till analys. Genom de elevenkäter som alla kommuner använder, om också i olika utförande, får vi ungefärliga värden för trivseln och tryggheten i kommunernas skolor. Vår avsikt med denna jämförelse var att se om det fanns tendenser på kommunnivå. Utgångspunkten var att eftersom en god social miljö främjar produktionen på övriga arbetsplatser borde förhållandet vara likartat på barnens arbetsplats, så att trygghet och trivsel skulle bidra till goda skolresultat.

Kommunerna använder olika formuleringar i sina enkäter, som är anpassade till lokala behov. Skalan för positivt-negativt skiljer sig också åt, så det går inte att jämföra rakt av. De genomsnitt eller index som kommunerna beräknar är ett trubbigt verktyg även lokalt, eftersom skillnaderna mellan skolorna ofta är stora. Istället jämförde vi svaren på trygghets- och trivselsfrågorna för de två skolor i respektive kommun som hade de bästa och de sämsta betygsresultaten.

Vad vi kunde se var att elevernas upplevda trygghet var det index som var högst och jämnast i kommunerna. Det var också gemensamt för kommunerna att tryggheten och trivseln i skolan ofta är hög i socioekonomiskt svaga områden, där betygen ofta är sämre. Vid ett närmare studium kommun för kommun för att se om någon överensstämmelse fanns mellan gott socialt klimat och goda betyg kunde vi *inte* urskilja något samband. Däremot var det en faktor som gick igen i alla kommunerna - att ju högre betygsresultaten är, desto större andel barn är det som svarar att det är tråkigt att gå i skolan.

Den enda slutsats som nyckeltalsgruppen vågade dra av detta var att elevenkäten är ett instrument som bättre lämpar sig för att få underlag till att bearbeta attityder och tendenser på den egna skolan eller lokalt i området. Därför gjordes ingen liknande studie i år.

Från forskningen känner vi till att pedagogernas förhållningssätt, ledarskapet i klassrummet och förväntningarna från skolans sida spelar stor roll både för kunskapsnivån och för det sociala klimatet, men på kommunnivå har vi för närvarande ingen metod att mäta dessa faktorer.

Tabellbilaga

Antal elever i genomsnitt respektive år (2)

År	Botkyrka	Haninge	Huddinge	Nynäshamn	Salem	Södertälje	Tyresö
2008	7680	6777	9356	2577	1688	7138	4845
2009	7590	6586	9406	2533	1656	6949	4776
2010	7589	6493	9448	2506	1611	6872	4699

Andel behöriga elever - pojkar och flickor - i kommunala skolor läsåret 2009/2010 (procent) (4.1)

Kommun	Samtliga	Flickor	Pojkar
Botkyrka	84,3	85	84
Haninge	79,3	82	77
Huddinge	88,2	87	89
Nynäshamn	89,2	90	88
Salem	87,2	89	85
Södertälje	73,4	74	72
Tyresö	91,1	90	92
Riket	87,5	89	87

Genomsnittligt meritvärde i kommunala skolor för alla elever samt för pojkar och flickor läsåret 2009/2010 (4.3)

Kommun	Samtliga	Flickor	Pojkar
Botkyrka	201,5	212,4	189,7
Haninge	194,6	204,5	186,5
Huddinge	211,3	220,6	203,2
Nynäshamn	199,5	207,9	192,4
Salem	211,1	222,5	200,5
Södertälje	190	197,3	183,3
Tyresö	210,4	219,9	200,9
Riket	206,3	217,7	195,5

Kostnad per elev (5)

Kommun/År	Kostnad totalt	Undervisning		Lokaler	
		Kr/elev	%	Kr/elev	%
Botkyrka 2010	87 205	42 682	48,94	17 906	20,53
2009	85 025	42 679	50,20	17 312	20,36
2008	81 734	41 709	51,03	15 823	19,36
Haninge 2010	84 771	51 151	60,34	16627	19,61
2009					
2008	78 651	43 637	55,48	18 423	23,42
Huddinge 2010	84 246	42820	50,83	19900	23,62
2009	86 186	44 426	51,55	19 824	23,00
2008	85 008	42 343	49,81	21 758	25,60
Nynäshamn 2010	76 447	35997	47,09	13919	18,21
2009	75 326	34 619	45,96	11 600	15,40
2008	72 003	35 076	48,71	11 083	15,39
Salem 2010	81 240	45055	55,46	12862	15,83
2009	79 239	43 176	54,49	12 886	16,26
2008	83 757	41 804	49,91	14 759	17,62
Södertälje 2010	82 565	41385	50,12	19988	24,21
2009	83 169	42 732	51,38	20 305	24,41
2008	79 424	37 942	47,77	18 828	23,71
Tyresö 2010	80 386	36046	44,84	14965	18,62
2009	72 757	35 096	48,24	12 616	17,34
2008	73 543	36 257	49,30	14 658	19,93

Lärartäthet åren 2008 till 2010 (antal lärare/100 elever) (6.4)

Kommun	2008	2009	2010
Botkyrka	8,7	7,9	7,9
Haninge	7,5	7,6	7,4
Huddinge	8	8	7,7
Nynäshamn	7,5	7,6	7,5
Salem	8,7	8,4	9,1
Södertälje	8,4	7,2	7,4
Tyresö	7,4	7,2	7,5
Riket	8,5	8,3	8,3